Published and distributed under permit (No. 781), authorized by Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
„СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
„SVOBODA"
("LIBERTY")
THE UKRAINIAN NEWSPAPER
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by UKRAINIAN NAT'L ASSOCIATION
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

ОКРЕМЕ ЧИСЛО 4 ЦЕНТИ — Урядовий орган Українського Народного Союза — "SVOBODA" — Official organ of Ukrainian National Association. — SINGLE COPY 4 CENTS

РІК XXVII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 20-го ГРУДНЯ 1919. Ч. 151. VOL. XXVII. JERSEY CITY, N. J. SATURDAY, DECEMBER 20, 1919. No. 151.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

КИЇВ В РУКАХ БОЛЬШЕВИКІВ.

Большевицькі війска здобули також місто Купянск.

ЛОНДОН, 17. грудня. — Большевицькі війска здобули Київ, столицю України, на правім березі ріки Дніпра, як се доносить большевицька бездротна телеграма з Москви.

Телеграма додає, що большевицькі війска обсадили також місто Купянск, 70 миль на полудневий схід від Харкова.

ҐЕН. ДЕНІКІН ПРИЗНАЄТЬ СЯ ДО НЕВДАЧІ.

В урядовім звіті повідомляє про опорожнене Киева, Житоміра, і Бердичева.

ЛОНДОН, 16. грудня. — Урядовий звіт головного штабу війск ґен. Денікіна доносить, що війска ґен. Денікіна були приневолені уступити з Курщини і Вороніжщини та опорожнити місто Харків.

Останний звіт головної кватири ґен. Денікіна доносить про опорожнене Киева, Житоміра і Бердичева, які то міста дістали ся в руки большевиків.

ВІЙСКА ҐЕН. ДЕНІКІНА УТІКАЮТЬ НА ЦІЛІМ ФРОНТІ.

Уступили знова 50 миль назад.

ЛОНДОН, 18. падолиста. — Війска ґен. Денікіна, противобольшевицького команданта в полудневій Росії, уступають дальше назад перед червоною армією, як се доносить звіт, оголошений военним бюром.

В звіті говорить ся, що большевики приневолили війска ґен. Денікіна знова до відвороту на 50 миль та що не видно ніякої причини, задля котрої большевики не мали би продовжати свого наступу. Большевицькі війска здобули не лише Полтаву і Харків, але також Київ і Житомір.

ПОЛОЖЕНЄ АРМІЇ ҐЕН. ДЕНІКІНА БЕЗНАДІЙНЕ.

Большевики приготовляють на весну наступ проти Польщі.

БЕРНО (Швайцарія), 17. грудня. — З вістий, які одержала тутешна українська місія про успіхи війск ґен. Петлюри проти армії ґен. Денікіна, команданта противобольшевицьких війск в полудневій Росії, члени місії заключають, що положенє армії ґен. Денікіна є безнадійне.

Одержані вісти доносять дальше, що по розбитю армії ґен. Денікіна большевицький міністер війни, Лев Троцький, має намір розпочати на весну наступ проти Польщі. Троцький числить притім на поміч зі сторони відділів німецьких добровольців і на нову хінську армію, яка тепер орґанізуєть ся у східній Сибіри.

ВІЙСКА ҐЕН. ДЕНІКІНА УЛАДЖУЮТЬ ПОГРОМИ НА УКРАЇНІ.

В Катеринославі мало згинути 5.000 Жидів.

БЕРНО (Швайцарія), 18. грудня. — Одержано зі Львова вісти про нові погроми на Україні в околицях, які ще находять ся в руках війск ґен. Денікіна.

Львівська часопись „Ґазета Вєчорна", яка подала сї вісти, доносить, що в самім Катеринославі вимордувано около 5.000 Жидів.

УТЕЧА ҐЕН. ПЕТЛЮРИ ДО ПОЛЬЩІ.

Більша часть армії Петлюри розпорошена.

ЛОНДОН, 18. грудня. — Командант українських війск, ґен. Петлюра, утік до Польщі, як се доносить нинішна бездротна телеґрама з Москви.

Телеґрама додає, що більша часть війск ґен. Петлюри зістала розпорошена.

(Отсе вже друга з ряду вістка про утечу ґен. Петлюри до Польщі. Першу вістку подав в телеґрамі з 28. падолиста американський кореспондент Раєн, доносячи, що ґен. Петлюра перебуває в Кракові. З українських урядових жерел не одержано доси ані потвердженя ані запереченя сеї вістки).

УРЯДОВЕ ОГОЛОШЕНЄ В СПРАВІ ЗРАДИ ҐЕН. ТАРНАВСЬКОГО.

Ґен. Тарнавського і шефа його штабу увязнено.

ЛЬВІВ, 12. падолиста. — Як се доносять одержані вісти, на улицях в Каменци розліплено оголошенє слідуючого змісту:

„Урядове повідомленє штабу головного атамана з 9. падолиста 1919 р.

„Командант галицької армії, ґен. Тарнавський, підписав угоду з добровольцями, на підставі котрої ціла галицька армія переходить під розкази ґен. Денікіна. За переступленє уділеної йому повновласти головний отаман спільно з президентом західної української републики, д-ром Евгеном Петрушевичом видає приказ увязнити ґен. Тарнавського і віддати його перед надзвичайний суд.

„Отаман Петлюра".

Урядове повідомленє штабу головного отамана з 10. падолиста звучить:

Ґен. Тарнавського і шефа штабу полковника Шеманка вже арештовано. Слідство розпочало ся.

ҐОЛОВНА РАДА ВИЗНАЧИЛА ГРАНИЦЮ МІЖ ГАЛИЧИНОЮ І БУКОВИНОЮ.

ПАРИЖ, 18. грудня. — Головна рада мирової конференції порішила нині справу визначеня границі між Галичиною і Буковиною.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим пригадуєть ся відділам У. Н. Союза слідуюче:

Більшість відділів У. Н. Союза ухвалила видати календар на рік 1920 і рішила, що кождий член має заплатити за календарі по 30 центів. Се є ухвала і кождий відділ мусить їй поводувати ся.

Відділ, який думає, що наслідком того, що він не ухвалив брати календарів, не мусить за них платити, милить ся. Відділ мусить віддати ся більшости, а такий відділ, який відкажеть ся заплатити за календар, буде суспендований, а відтак виключений з організації, як і за неплачене иньших приписаних належитостий.

Головний Уряд У. Н. Союза.

В ПРИБАЛТІЙСЬКИХ КРАЯХ.

КОНФЕРЕНЦІЯ В ДОРПАТІ ВІДЛОЖЕНА.

Правдоподібно розпічнеть ся наново дня 3. січня.

ДОРПАТ, 18. грудня. — Конференція балтійських країв, яка мала на цїли довести до мира, зістала вчера відложена на пізнійше. Правдоподібно буде вона скликана на день 3. січня.

Причиною відложеня конференції є, щоби естонському міністрови загр. справ дати спромогу предложити свому правительству новий проект російського савєтського правительства щодо визначеня границь.

Нове предложенє в справі границь привіз з Москви ґен. Костишев, один з большевицьких делеґатів.

Естонська делеґація висловила погляд, що до важности рішеня в справі границь треба буде ухвали установчих зборів.

Естонці не довіряють большевикам.

ДОРПАТ, 16. грудня. — Естонський міністер заграничних справ, Поска, у звіті, зложенім на конференції представників балтійських країв, заявив, що естонська делеґація сумнїваєть ся в можливість мира з большевиками.

„Годі вірити заяві савєтського правительства, що атак большевицьких війск є звернені лише проти армії ґен. Юденича, — сказав естонський міністер загр. справ, Поска. — Урядовий орґан савєтського правительства, „Ізвєстія", з дня 4. грудня доносив, що армія ґен. Юденича зістала вже знищена. З проклямації, яку роздаєть ся серед большевицьких жовнїрів на естонськім фронті, треба вносити, що останні сильні атаки червоної армії є звернені проти Естонії, щоби, як се говорить ся в проклямації, покарати „бандитів білого естонського правительства". Все те викликує в нас підозрінє, що російське савєтське правительство не має дійсного наміру щодо мира".

Остаточно ухвалено задержати ся до завтра, до приїзду большевицького делеґата, ґен. Кортишева, який товаришив Красінови в дорозі до Москви.

В політичних кругах панує переконанє, що відложенє конференції буде рівнати ся зірваню переговорів. Таку гадку піддержують головно сторонники Франції, які ведуть сильну аґітацію проти всяких переговорів зі савєтським правительство.

Конференція делеґатів прибалтійських країв має розпочати ся дня 21. грудня.

ПАРИЖ, 18. грудня. — З Ревалю доносять, що дня 21. грудня розпічнеть ся в Дорпаті конференція представників Естонії, Латвії, Литви і Фінляндії. Можливо, що на конференцію буде запрошена також Польща і правительство ґен. Денікіна. (Давнїйше згадували телеґрами про співучасть в конференції делеґатів України, а тепер згадуєть ся лише про правительство Денікіна. — Ред.)

Правдоподібно буде утворений союз пограничних держав проти савєтської Росії. Здогадують ся, що се є ідея маршалка Фоша, який дав голові міжаліянтської військової комісії в прибалтійських краях поручене помагати в твореню такого союза.

В НІМЕЧЧИНІ.

В ЗИМІ СПОДІЮТЬ СЯ В НІМЕЧЧИНІ ВИБУХУ НОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.

Спартаки розвинули широку аґітацію.

БЕРЛІН, 16. грудня. — Пруський міністер внутрішних справ, др. Карло Гайне, заявив на нинішнім засіданю пруських установчих зборів:

„Ми мусимо числити ся з можливостю нової революції в зимі. Але ми знаємо, як з тим обходити ся".

Останні успіхи червоної армії в Росії додали німецьким радикалам відваги і охоти до дальшої аґітації, яка в послідних часах приняла великі розміри.

Німеччина підпише протокол.

ЛОНДОН, 18. грудня. — Повновласники Англії відїзджають завтра до Парижа до підписаня мирового протоколу.

В політичних кругах панує переконанє, що ратифікаційний протокол буде підписаний на новий рік.

Німецька комісія просить о зміну деяких услівий, обнятих протоколом, між тими о знижене домаганя щодо кораблів на 200.000 тон. Правдоподібно аліянти сповнять домаганє німецької комісії.

Установчі збори ухвалили закон про уподаткованє.

БЕРЛІН, 17. грудня. — Установчі збори приняли в третім читаню закон про оподаткованє маєтків, внесений Матіясом Ерцберґером.

Уподаткованю підлягає майно у вартости почавши від 10.000 марок, і виносить 50% вже при маєтку вартости 50.000 марок.

В РОСІЇ.

АЛІЯНТИ НЕ БУДУТЬ БІЛЬШЕ ВМІШУВАТИ СЯ В СПРАВИ РОСІЇ.

З большевиками можуть розпочати переговори, коли ті скличуть установчі збори.

ЛОНДОН, 18. грудня. — Премієр Ллойд Джордж, відповідаючи нині в палаті послів на інтерпеляцію провідника лїбералів, Доналда Мекліна, заявив, що всі аліянти згодили ся невмішувати ся в справи Росії.

Премієр додав, що під теперішну пору відбувають ся лише переговори між Злученими Державами і Японією щодо акції на Сибіри на случай, коли би большевицький наступ на схід відбував ся дальше з успіхом.

Премієр заявив, що під теперішну пору є неможливою річею заключити мир з Росією, як довго вона находить ся в обіймах домашної війни. Коли большевики хочуть говорити в імени Росії, вони мусять скликати установчі збори на підставі широкого права голосованя, і з таким представництвом аліянти можуть заключити мир.

Грозить розбитем переговорів в Копенгаґен.

ЛОНДОН, 17. грудня. — В тутешних політичних кругах панує переконанє, що переговори, які відбувають ся в Копенгаґен між представниками англійського і савєтського правительства в справі виміни военних і цивільних полонених, не доведуть до жадного успіху.

Англійське правительство не може приняти услівя савєтського правительства.

Большевики проти всяких переговорів з Колчаком і Денікіном.

КОПЕНҐАҐЕН, 16. грудня. — У відповідь на заяву англійського премієра Ллойда Джорджа, який сказав, що большевики мусять найперше заключити мир з Колчаком і з Денікіном, заки можуть думати про якийсь мир з аліянтами, представник савєтської Росії, Максим Літвінов, заявив, що савєтське правительство не має зовсім наміру входити в якінебудь безпосередні переговори з Колчаком або Денікіном.

Патріярх Тихон взиває вірних до шанованя савєтських властий.

ЛОНДОН, 13. грудня. — Московська бездротна телеґрама доносить, що патріярх Тихон оголосив лист пастирський, в якім, признаючи савєтське правительство, взиває всїх вірних, щоби повинували ся савєтським законам. Поміж православним духовенством утворила ся ґрупа, яка поставила собі за ціль співділати зі савєтським правительством та розяснювати масам всі розпорядженя, видані савєтськими властями. Ся ґрупа розпочала також енерґічну кампанію проти давних традиций реакційного духовенства.

Всеросійське правительство скликає конґрес.

ІРКУТСК, 17. грудня. — Всеросійське правительство, рішило побільшити число делеґатів на конґрес земств і городських дум, даючи спромогу і иншим орґанізаціям вислати туди своїх представників.

Конґрес буде складати ся виключно з вибраних делеґатів і буде мати законодатну власть.

Сподіють ся, що Колчак, який є в дорозі до Іркутска, згодить ся на се рішенє кабінету.

Аліянти ведуть переговори з ґен. Семьоновим.

ТОКІО, 17. грудня. — Правительство адм. Колчака находить ся в передодни цілковитого упадку і є заходи, щоби утворити зовсім нове правительство як се доносять вісти, одержані зі Сибіри.

Ґен. Накс, командант англійських війск на Сибіри, відбуває тепер конференцію з ґен. Семьоновим. Англійці сподіють ся, що ґен. Семьонов має на стільки сильні війска, щоби здержати дальший наступ большевиків і охоронити тунелї коло Байкальського озера, яких знищене перервало би зелізничу комунікацію на кілька місяців.

Коли Англія стараєть ся навязати близші зносини з козацькими провідниками, як Семьонов, Калміков і Ренов, американсько-японська репрезентація є за тим, щоби попирати земства, які знова хочуть зовсім освободити ся зпід власти командантів військових.

Сибірські соціялісти кажуть Чехо-Словакам бороти ся проти Колчака або забирати ся зі Сибіри.

ІРКУТСК, 17. грудня. — Орґан чесько-словацької армії „Чехо-Словатскі Деннік" критикує проклямацію соціялістів революціонерів на Сибіри, в якій вони отверто взивають Чехів, щоби виступили з оружем проти Колчака або опустили Сибір.

Чесько-словацька часопись додає, що Чехо-Словаки все підпирали справу російської демократії, а тепер замісць вдячности вмішують їх в політичну боротьбу, але Чехо-Словаки найдуть спосіб, щоби сьому оперти ся.

„Червоний східний поїзд".

ЛОНДОН, 17. грудня. — Московська бездротна телеґрама доносить, що з Москви виїхав до Туркестану окремий поїзд, так званий „червоний східний поїзд" з людьми, які мають заняти ся орґанізацією савєтських інституцій в Туркестані.

Большевицькі війска здобули Барнаул.

ЛОНДОН, 17. грудня. — Большевицька бездротна телеґрама з Москви доносить, що савєтські війска здобули на Сибіри місто Барнаул, 258 миль на полудневий захід від Томска.

Башкіри орґанізують савєти.

ЛОНДОН, 17. грудня. — Московська бездротна телеґрама доносить, що Башкіри орґанізують савєти в цілім краю та що навязали торговельні зносини зі савєтською Росією.

Телеґрама додає, що Башкіри утворили кінницю і тисячами вступають в ряди червоної армії.

(Племя Башкірів заселює переважну часть пермської ґубернії).

Революція в Афґаністані.

ЛОНДОН, 18. грудня. — Телеґрама з Ташкенту, датована 16. грудня, доносить, що емір Афґаністану оголосив маніфест в справі независимости Афґаністану.

СПРАВА ПОЛЬЩІ.

ПОЛЬЩІ ГРОЗИТЬ УПАДОК.

13 ріжних партій бореть ся о контролю.

БЕРЛІН, 18. грудня. — Тринайцять ріжних політичних партій бореть ся о контролю в Польщі з приводу уступленя Іґнаца Падеревского.

Теперішне положенє в Польщі нагадує на сторінку історії з минувшини Польщі, коли то незгода найбільше причинила ся до упадку давного польського королївства. Прихильники Поляків висловлюють погляд, що зєдинена і тривала Польща не може удержати ся, хиба що виродив би ся зовсім відмінний дух, який усунув би теперішну незгоду.

БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ПОВСТАНЄ В ЗАХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

В Тарнові комуністи захопили власть у свої руки.

ВІДЕНЬ, 18. грудня. — В Тарнові, в західній Галичині, комуністи підняли недавно повстанє і повалили міські власти, здобуваючи публичні будинки і установляючи савєтський заряд.

Новий режім тривав однак лише короткий час, бо в дві години опісля прибули до міста війска і привернули контролю правительства.

Падеревскі має бути представником Польщі в лїзі народів.

ПАРИЖ, 17. грудня. — Польський загал живо інтересуєть ся будучностю бувшого премієра, Іґнаца Падеревского, як се доносить телеґрама з Варшави.

Заходить питанє, чи Падеревскі має намір зовсім усунути ся з політики, чи може обійме уряд польського делеґата на мировій конференції в Парижи або уряд представника Польщі в лїзі народів. Доси Падеревскі не зложив в сїй справі жадної рішучої заяви.

В АЗІЇ.

Повстанє Турко-Арабів проти Англійців.

ЛОНДОН, 18. грудня. — В Мезопотамії поширив ся на значні розміри повстанчий рух серед Турко-Арабів.

Военне бюро доносить, що повстанці спалили в Беезар державні будинки та що англійським залогам по містах Мезопотамії грозить велика небезпека.

Турко-арабський відділ посуваєть ся в долину ріки Тиґра в напрямі Баґдаду. Англійські військові власти видали відповідні зарядженя.

НАЙСТАРШОЮ І НАЙБІЛЬШОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ҐАЗЕТОЮ В АМЕРИЦІ Є „СВОБОДА". Вона виходить вже 27 літ, отже понад чверть сотки літ; вона є одинокою ґазетою, що лишилась дотепер з ріжних видавництв, закладаних на початку нашої іміґрації в Америці.

ДО ВП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Гол. Уряд У. Н. Союза взиває тих Вп. Секретарів Відділових, котрі доси не звернули ще на адресу „Свободи" розісланих до них до виповненя блянкетів в справі календаря, щоби вони при висиланю тихже до адмін. „Свободи", не присилали гроший ні чеків на календарі для членів відділу, а лише виповнили блянкет як вказано і подали на сїм блянкеті число їх Відділу.

Гроші за календарі належить висилати враз з рахунком до канцелярії У. Н. Союза при висиланю належитости за місячні вкладки.

Блянкет, в справі календарів, який має бути звернений на адресу „Свободи" є потрібний для експедиції календаря, а грошеві справи належать до канцелярії У. Н. Союза,

Уряд У. Н. Союза.

ВІДОЗВА

до всіх відділових секретарів Українського Народного Союза, орґанізаторів і всіх членів та прихильників нашої найстаршої орґанізації, Українського Народного Союза в Америці.

Отсим подаєть ся до відома, що на підставі ухвали з річного засїданя Головного Уряду Українського Народного Союза принимаєть ся нових членів до Українського Народного Союза в місяцях

ГРУДНИ, СІЧНИ І ЛЮТІМ ЗА ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО

а до відділу на підставі статута даного товариства або їх запавшої ухвали.

Длятого П.П. Секретарі і Орґанізатори Українського Народного Союза повинні напружити свою патріотичну енерґію та потрудитись через тих три місяці для добра свого власного товариства, братства чи сестрицтва, а тимсамим і для Українського Народного Союза та подвоїти свій відділ в короткім часі.

Ст. Милянович,
голов. рекорд. секр. У. Н. Союза.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

VLADIMIR B. LOTOTSKY, Editor-in-Chief.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION:		ПЕРЕДПЛАТА:	
United States:		в Злучених Державах:	
1 year	$3.75	на рік	$3.75
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
to Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$5.00	на рік	$5.00
6 months	$2.50	на пів року	$2.50
3 months	$1.50	на 3 місяці	$1.50
Single copy 4 cents.		Поодиноке число 4 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.

Телефон Гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає.

ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ОБОРОНИ ГАЛИЧИНИ ВІД ПОЛЬСЬКОГО ЗЛОЧИННОГО НАЇЗДУ!

ПОКЛИК ЧЛЕНІВ ГАЛИЦЬКОЇ У. Н. РАДИ З ВІДНЯ ДО УКРАЇНЦІВ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Український Народний Комітет в Злучених Державах одержав отсе письмо від зборів У. Н. Ради Галицької України у Відни:

До Українського Народнього Комітету в Ню Йорку.

Дорогі Братя!

Може не долітають до Вас через океан стони болю та може не знаєте також про безмірне геройство, з яким видержує український нарід в Галичині брутальні знущання польської навали.

Після того як наша геройська армія мусіла уступити з краю під напором польських полчищ, заосмотрених в Французьку та італійську артилерію, Польща не знала вже стриму в поході на відвічно українську землю. Зачались оргії розшаліілого ненавистю польського салдатства, брутальні та криваві, які блїднуть перед оргїями колишніх Турків і Татар. Тисячі наших інтелїгентів, світських та духовних; тисячі наших сьвідомих селян та робітників упало трупами від кольб польських легіонарів та жандармів: другі тисячі інтернованих та вязнених гинуть по польських таборах та вязницях, морені голодом або биті до крови кольбами і нагайками, — як се між иншими ділялось в казамарах Берестя Литовського, де побивано українських вязнів нагайками, сплетеними з кільчастих дротів.

Польща переводить оттак свій давний клич „нема Русі" на русько-українських землях, клич національної екстермінації.

Однак, Дорогі Братя, помимо хвилевого тріюмфу польської навали, яка тільки завдяки помочі заграниції завдячує свою мілітарну перемогу, український нарід в Галичині не подав ся, він з заціпленими від болю устами жде незломний хвилї свого визволення! В Галичині іде дальше нестримно тиха та завзята боротьба між наїзником і дійсним з діда-прадіда власником сеї землї, в якій український нарід іде солїдарно, як ніколи передтим, та не лякаєсь ніяких жертв. Атже тисячі українських урядників та урядничої служби, від робітників зелїзничих і трамваєвих почавши а скінчивши на урядниках на найвисших становисках, воліли пійти зі своїми родинами на нужду та голодову смерть, ніж зложити присягу на вірність Польщі, або перейти як сего польський уряд теж домагаєть ся, на польську народність і латинство.

І боротьба отся, Дорогі Братя, між захланною на чуже добро Польщею і українським народом землї Романа та Данила, боротьба відвічна на межах західних України, **не скінчить ся так швидко.** Польща голосить вже тепер, що вона не послухає навіть міжнародніх трибуналів, а й ми, Українці, не можемо дозволити, аби земля наша, зрошена потом і кровю предків, попала ся остаточно в польські руки. Тількиж в тій історичній боротьбі вийде витязем той, хто в ній не устане і буде готовий кождої хвилї до всякого пожертвовання!

А сей обовязок нести жертву паде в першій мірі на тих, що опинились заграницею та мають свобідні руки для народнього діла!

Дорогі Братя!

Коли наша армія опустила хвилево Галичину, вийшла заграницю також переважна часть Народньої Ради, щоб зі свобідного невтрального ґрунту вести дальше народню оборону, а передівсім, щоб дати сьвідоцтво правді, що наїзник при чужій помочі міг вправдї вдертись до краю, але не був і не є всилї зломити нашу народню волю та нашу оружну національну силу. Так армія як і народнє представництво істнують далї яко видимі знамена нашої державної независимости. І от саме ми, ті представники українського народу в Галичині заграницею, вважаемо за конечне звернутись і до Вас, Братя Українції за океаном, з кличем: Ставайте і Ви до ґурту у сьвятій народній боротьбі та кладіть і свої жертви у великуісторичну хвилю!

Ви колись, Дорогі Братя зза океану, покинули край, бо не могли стерпіти безправства і нужди під ляцькою кормигою, тож прийдіть з помочию своїм братям та сестрам тим, що остались та серед болів і мук, отікаючи кровю, боронять по геройськи рідної землиці!

Боротьба, як сказано, потриває ще довго і тому ми заснували окремий спеціяльний Фонд, „Фонд Народної Оборони", призначений виключно на цїли визвольної боротьби зпід польської навали. Тож нехай і Ваші пожертвовання посиплять ся обильно на таку високу ціль і нехай будуть великою помочию у народній потребі. Пожертвовання сї треба слати негайно, хоч би і частями на адресу: „Фонд Народньої Оборони", до рук п. Льва Левицького у Віднї, VIII. Строціґассе 32.

І Фонд сей, який стояти буде під громадянською контролею усеї Ради, нехай завдяки Вашій обильній помочі швидко зросте; нехай буде несчирпний, як несчерпна є сила нашого народу, — поки ціль, якій він має пособити, не буде осягнена і поки український нарід в Галичині, відперши польську навалу поза Сян, не відітхне на волі в одній, великій та независимій Україні!

У Віднї, дня 4. жовтня 1919.

ЗА ЗБОРИ ЧЛЕНІВ НАРОДНЬОЇ РАДИ
Зах. Укр. Республики заграницею:

Др. Евген Левицький,
[illegible] заступник президента Народньої Ради;
Др. Іван Долинський, секретар.

В РІЧНИЦЮ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ.

Львів, 20. листопада 1919.

Сьогодня минає два роки, як третім універсалом Українська Центральна Рада проголосила Україну Народньою Республикою, декретувавши рівночасно соціялїстичний лад з усіми ґарантіями для національних меньшостий.

Так протягом несповна девяти місяців Великої Російської Революції розвинулась українська політична думка від національно-територіяльної автономії в межах російської републики до своєї власної держави.

Розвиток чисто революційний, поступ такий великий в порівнанню з передреволюциною мізерією, що ледви хочеть ся вірити.

Те, до чого мусїлиб ми йти, як би не було сьвітової війни, протягом, може, якої сотки літ, принесла нам викликана нею революція протягом місяців.

Велитенськими кроками перейшов український народ і його провідники від трохи сентиментально наївної і романтичної віри, що в межах нової Росії сповнять ся всі національні бажання й надії України, до пережиття, що лише „в своїй хаті своя правда і сила і воля", до зрозуміння потреби своєї власної державности.

В тяжкій боротьбі за національні права, серед спротиву й опору революційного російського уряду і громадянства супроти всякого розширення української волї кристалїзувала ся і кріпшала самостійницька думка.

Вперше заяснїла вона в першім універсалї Центральної Ради, який проголошував, що „від нині самі творити мемо своє життя, й виховувана поглядовими лекціями життя" — впертостю й нахабством уряду Керенського, набрала ся думка кости й тіла в універсалї з 20. падолиста, 1917.

Кругом були вороги й серед огню і бурі мусїла Україна сама собі давати раду; мусїла стати окремою републикою.

IV. універсал з 9. січня, 1918, який проголосив українську народню републику самостійною і незалежною, був тільки льоґічним наслїдком акту з 20. падолиста, 1917.

Він лише „увінчав" будову, яку здвигнув сей акт, будову самостійної української держави.

І вже два роки — два невимовно тяжкі і криваві роки — бореть ся Україна за свою державність; бореть ся без помочі з боку, здана на свої власні сили.

Бачила вона за сей час уже двічи червоне правлїннє большевиків, які, кажучи крилатим словом їх власного команданта, „з півночі на вістрях баґнетів" несли і свій закон, і гетьманську реакцію, уставлену німецькими баґнетами.

Та хоч як були москвофільські обидва сї, такі бігуново-противні собі правлїння, але не могли вони знищити самої ідеї нашої державности і мусїли вбиратись в українські шати, підшиваючись чи під „українську савєтську републику", чи під „українську державу" — гетьманщину російських поміщиків та капіталїстів.

Та Україна не признала їх і далї боролась за свою власну народню републику, побиваючи ворогів у тяжких, нечуваних змаганнях.

І як рік тому, так і тепер роковини своєї державности переживає цїла Україна в огни і бурі.

Можна сказати без пересади, що українська держава переживає тепер свої найбільш критичні днї.

Новий, ще лютійший ворог наступає тепер на неї.

Ґенерали старої царської Росії з чужою помочию ідуть на нас війною і хотять знищити нашу молоду державу; вбити навіть саму ідею; сам спомин про неї.

Та хоч смуток, а не радість огортає нас нинї у торжественну хвилину роковин, не плакати нам, товариші і громадяни, та не падати на дусї.

Боротьба триває дальше. Цїла Україна стоїть в огни повстанх — се не байка, як дехто гадає, сумно покивуючи головою. Ніякі хвилеві успіхи російських добровольців не воскресять вже царської Росії, дїло Денікіна пропаще: він не встоїть.

Ранїйше чи пізнїйше розлетить ся денікінщина, ще швидше й ганебнїйше ніж скоропадщина, а на руїнах зацьвите нове життє, життє вільної і незалежної України.

„Контра спем сперо" (проти надії сподіваю ся), казала наша найбільша поетка в часї найгіршої реакції.

Тепер, коли свитає зоря визволення на цїлім сьвітї, ще з більшим правом можемо і мусимо ми надїятись, що в „сїмї вольній, новій" народів сьвіта дістане своє місце і вільна й незалежна Україна.

Прапор її тримають дужі руки — руки українського народу. І вони не схилять його і не дадуть схилити.

В сїй сьвяточній для кождого Українця хвилї десь там далеко на сході ідуть у бій наші повстанцї за свою і нашу волю.

Кличемо разом з ними, разом з цїлою Соборною Україною:

Нехай живе 20. падолиста!

Нехай живе Українська Народня Республика!

(„Вперед").

ВІСТИ З НАПАДЕНОЇ ГАЛИЦЬКОЇ УКРАЇНИ.

(З львівського дневника „Вперед").

ПЕРЕМИШЛЬ.

Робітниче віче за розвязанєм варш. сойму. — Перед страйком маґістратських робітників. — Недостача опалу і средств живности.

Місцевий комітет польської соціялїстичної партії скликав на понедїлок 3. падолиста публичне віче з порядком дневним: Апровізаційна нужда і польський пролетаріят. Віче відкрив тов. Шлям; предсїдником був тов. Телюк; реферував тов. др. Мантель і тов. др. Дорош. Референти подрібно представили економічну нужду населення, та байдужність, якою відзначаєть ся польський уряд. Сойм своєю більшостю хоче вільної торговлї, яка має поміщикам та дукачам набити ґрішми кишенї. Віче приняло однодушно резолюцію, в якій закидує польському урядови байдужність і домагаєть ся розвязання сойму та розписання нових виборів.

На зборах орґанїзації міської служби в Перемишлї ухвалено приступити до страйку, коли управа міста не узгляднить їх жадань щодо підвишки платнї. На сей випадок поширить ся страйк на всї галузи міського господарства (електрівня, водопроводи і т. д.). Урядники маґістрату будуть також страйкувати.

Відносини апровізаційні страшні. Від кількох місяців населеннє не бачило цукру а властителї каварень та цукроварень дістають його в скількости по 1000 до 2000 кґ. Бараболь нема, бо кажеть ся, що ізза недостачі ваґонів годї їх довести, але минулого тижня прийшло аж 2 ваґони чеколяди до Перемишля. Таксамо мається справа з опалом. Не можна купити в справедливий спосіб нї крихітки угля або дерева, але на визиск як звичайно все можна дістати тільки за 1000 кґ. без привозу треба заплатити 800 К., а що буде коштувати як потиснуть сильні морози? А тому всьому можна би зарадити, коли би була добра воля і почуттє обовязку у „батьків" міста і других міродатних чинників. А так збуваєть ся населеннє тільки богато обіцюючими обіцянками, якими і серед лїта тяжко було-б загрітись. Пригадуєть ся цїлком пословиця про „кажух".

СТАНИСЛАВІВ.

Закриттє школи. — Арешти. — Кравецька робітня. — „Наше Мета". — Апровізаційна нужда.

„Наші школи в Станиславові заповідають в сїм роцї дуже гарний розвій" — писав дописуватель „Вперeду" перед несповна двома тижнями. А сьогодня доводить ся нам подати сумну вістку до відома нашому загалови, що одну з наших шкіл польські власти вже закрили, а саме народню школу на Гірцї, робітничій дїльницї Станиславова. Всякі представлення не придались; справу має рішити аж краєва шкільна рада. Та заки се станеть ся, дїти українських робітників мусять тратити час без науки.

В Станиславові почалась нова серія арештів. Сим разом ідуть під ключ люди, яких одинокою провиною є хиба те, що вони мають опінію... богатих людий. Арештовано адвокатів д-ра Володимира Левицького та д-ра Івана Мандичевського. Перший вже є на волї; другий ще сидить, мабуть тому, що є твердший...

Українське жіноцтво в Станиславові не спочиває, та щораз поширює круг своєї працї. Тепер заснувало воно з рамени Українського Горожанського Комітету кравецьку робітню, швальню та краваткарню. Нова інституція розвиваєть ся гарно (коби знова в лиху годину не вимовити!)

Одно тільки дивно, що так мало заінтересувало ся справою свого органу „Нашої Мети". А прецінь воно повинно зрозуміти вагу піддержання своєї часописи, яка, впрочім, вповнї на се заслугує. Тай хиба і найбіднїйшу жінку стане на 60 сот. тижнево.

Про апровізаційну нужду важко писати. Такого безвиглядного положення, в яке ми сходимо, ще не було. Мало хто забезпечений на зиму. А апровізаційний апарат функціонує так шиьво...

BUY WAR SAVINGS STAMPS!

Вони приносять сталий процент і за них ручить Вуйко Сем цїлою своєю державою!

EAST GALICIA AND THE PEACE CONFERENCE

The Supreme Council in authorizing the occupation of East Galicia by the Poles, contracted toward the Ukrainian people of East Galicia and in the name of the AAlied and Associated Powers obligations that partake of the character of International law.

Thus:

On June 25, last, the Supreme Council decided to *"authorize the forces of the Polish Republic to continue their operations as far as the river Zbruch"*, that is, to occupy the whole of Eastern Galicia.

"This authorization", declared the Supreme Council, *in no way effects the desicions which the Supreme Council will take later to settle the political status of Galicia."*

On July 11, last, the Supreme Council gave a clearer expression of its views regarding the East Galician problem, deciding as follows:

"The Polish Government will be authorized to establish a civil government in East Galicia, after having concluded with the Allied and Associated Powers an agreement whose clauses shall safeguard, as far as possible, the autonomy of the territory and the political, religious and personal rights of its inhabitants. *This agreement will be based on the right of self-determination* which shall be the final resource of the inhabitants of East Galicia. As regards their political allegiance "the time for the exercise of this right will be fixed by the Allied and Associated Powers, or by the body to which the latter may delegate this power."

From the decisions come to, it is clear that:

(1) The population of East Galicia has the right to decide for itself what kind of political allegiance it prefers;

(2) Until, such time as she has thus decided, East Galicia constitutes a special territory placed under the protection of the Allied and Associated Powers and, consequetly, under the regime of the International law;

(3) The Polish Government lacks, therefore, the right to treat East Galicia as a part of the Polish State, it is merely a temporary administrator of East Galicia, by mandate of the Allied and Associated Powers;

(4) To prevent the Polish Government fro-musing this mandate for its own ends, the Allied and Associated Powers have come to an understanding before the civilized world and with the Ukrainian people *to bind the Polish Government by a special treaty on this question.* This treaty will guarantee the autonomy of East Galicia's territory as well as the political, religious and other liberties of its inhabitants and will ensure for them which is the most important of all—that of deciding its political allegiance.

By reason of the very decisions of the Supreme Council concerning East Galicia its duty was to:

(1) Conclude at once an agreement with Poland to which it alluded in its decision, and to specify clearly the international position of East Galicia and the provisional character of the Polish Administration in order to oppose a well defined limit to the arbitrariness of the Polish Government;

(2) Pending the conclusion of this agreement to establish supervision by the Allied and Associated Powers in order to protect the Ukrainian population against the arbitrariness of the Polish Government.

Neither the one nor the other of these two acts has been accomplished.

The agreement between the Allied and the Associated Powers and Poland concernin East Galicia has not yet emerged from the preparatory stage.

The last news was that Poland desired that East Galicia be placed under Polish administration, not provisionally, pending the plebiscitum but that the Peace Conference without soliciting the people's will, definitively recognizes East Galicia as forming part of the Polish State.

The Polish press boasts that this claim by Poland has gained the adherence of all the States represented in the Supreme Council, with the exception of England. It was to bring England to agree to the Polish claims that Prime Minister Paderewski journeyed to London. But the Polish press admits that the Minister did not succeed.

To bring the Allied and Associated Powers to pronounce themselves in favor of the Polish thesis, the Poles repeated, with strange obstinacy, in the European press and, probably, in diplomatic circles, the lie that the president of the directoire of the Ukrainian Republic (Petlura) had yielded East Galicia to Poland.

The way the Poles respect international law is visible at the Polish meeting in Galicia, where they declare that Poland will never give up East Galicia, even if the Peace Conference decides that it shall be given up.

Thus, instead of the provisional situation set up by the law of East Galicia, there reigns a Polish occupation which the Polish Government abuses to bring about the physical and moral destruction of Ukrainia, the people of which are kept down without defence under the heel of the conqueror.

We address an appeal to the Supreme Council to take the population of East Galicia under its protection against the Polish regime.

The Ukrainian population of East Galicia unanimously demands that the Supreme Council immediately sends an interallied commission to East Galicia to exercise, in the name of the Allied and Associated Powers, its control of the regime instituted by the Poles in East Galicia and will place the Ukrainian population under its protection with the Ukrainian representatives remaining in contact with it.

Moreover, it is indespensible that nothing will be decided on hte statutes of Eastern Ukrainian without the Ukrainian party having first of all been consulted. Because up to the present the Peace Conference has listened only to the representatives of the Polish Government and the Polish population in East Galicia, whereas the Ukrainian representatives have not had a hearing and have not taken part i nthe discussion.

Thus, at the hour when the right of peoples to dispose of themselves is proclaimed as the most important principle of the International law the destiny of four million Ukrainians of East Galicia is being decided without their participating.

We will close by placing forward the following demands:

It is the urgent duty of the Supreme Council to establish a provisional political statute in East Galicia which will assure autonomy to the country and will permit it to hold a plebiscitum. This statute should be decided accordance with the representatives of the Ukrainian people.

Neither the autonomy of East Galicia, nor the holding of a plebiscitum is possible under the domination of Poland, which already declares that it will never renounce its claim to this country. The Supreme Council should take this fact into consideration and moreover understand that the Ukrainian people will never accept Polish domination under any form whatesoever.

Until the political statute of East Galicia is established the Supreme Council ought to send and interallied Commission to East Galicia to protect the Ukrainian population against the uncontrolled acts of the Polish Government.

Dr. Michael Lozinsky.

(From the Eastern Europe, Paris, Nov. 16, 1919.)

ЛЯХАМ.

І встид і ганьба, щоб народ,
Котрий стогнав в ярмі неволї,
Конав в вязницях від сухот
В благаннях правди, сьвітла й волї,—
Тепер, повставши з купи гною,
Забув про честь, відріксь всього—
И на свого брата йде війною,
Добро грабуючи його!...

Горять огнї... Пролита кров...
Народ, що сам боровсь за волю—
Підняв насильства хоругов
І грає зрадницькую ролю,
Кує братів в залїзні пута,
Займає землї не свої.
В безумстві правда позабута—
Буяють пяних війск рої...

Дарма, ми вміємо терпіть!
О, схамени ся, вражий брате,
І в протягу цїлих столїть
Тобі народ мій, не скувати!...
Ми ще діждемо ся нагоди—
Згадаєм вам і Пиляву,
І справим другі Жовті Води
И в Варшаві зробим мирову!...

Ол. Неприцький-Грановський.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(З львівського дневника „Вперед").

Повстане на Полтавщині.

В черкаському та звенигородському повіті оперують війска повстанців під управою отамана Палія. В Каневі і Чернигівщині урядують повстанці. Вони забезпечують ся там на зимовий побуток.

Проти добровольчих погромів в Києві.

Єврейське населене Києва, яке в останніх часах страшно потурбували денікінці, вислало депутацію до митрополита Антонія. Делегація прохала його, щоби він яко представник церкви звернув ся до свого православного населення і війска, щоби на будуче не уряджувано погромів на невинне жидівське населене.

Полтава окружена повстанцями.

Київське „Объединеніе" доносить, що відділи повстанців окружили Полтаву. Бої з повстанцями продовжують ся. Зелізничий рух на лінії Полтава-Київ перерваний. Донесене з Москви ц дня 11. с. м. звідомляє, що повстанці заняли Полтаву, де здобули богато англійських мундурів і амуниції.

Коростень і Бердичів в руках повстанців.

З Винниці доносять, що після бійки з добровольчими загонами повстанці заняли Бердичів і Коростень. Захоплено много воєнної добичі. Повстанці добре озброєні і мають гармати.

Катеринослав в руках повстанців.

Із Гомеля доносять, що Катеринослав від 11. с. м. знаходить ся в руках повстанців.

Денікін бльокує.

Українське Пресове Бюро приносить радіодепешу з Москви, що Денікін оголосив бльокаду Кубані, Дону і Тереку.

Один фронт.

Відпоручник грузинського уряду, Хахешвілі, разом з представником грузинської преси Єгоращвілі і Кобарія відвідав українське Міністерство Закордонних Справ. У своїх розмовах вони підкреслювали необхідність утворення одного сильного протимосковського фронту.

Проклямація кубанського уряду в Києві.

В Києві на мурах появилась проклямація Кубанського Уряду, із закликом проти військової диктатури та панованя Денікіна.

Сьвято річниці державности Східної Галичини.

Першого надолиста відбулось у Винниці сьвято перших роковин державности Західної Области У. Н. Р. В день відбула ся Служба Божа, а вечером для представників війска і громадських організацій була уладжена сьвяткова вистава; відіграли пєсу „Сава Чалий".

Страйк робітників.

На Торецькому, Дружковському, Краматорському і Константинівському заводі у Донецькому басейні вибух страйк робітників через зменьшенне платні з збільшенне робітничого часу до 10 годин в добу.

Безробітте в Києві.

Безробітте досягло величезних розмірів. Одних безробітних робітників, обєднаних у професійні організації, є до 15 тисяч. Найбільші київські заводи з приходом денікінців стали. Скрута збільшала ся ще тим, що після безцеремонного скасовання денікінцями савєтських гроший сила людий втеряло всі грошеві засоби і залишились і без роботи і без гроший. Як повідомляє київське „Слово", безробітте і голод серед української інтелігенції надзвичайні. Тесаме і серед Українців-робітників. Із загальної скількости безробітних у Києві, яка доходить до 60.000, значний відсоток припадає на Українців. Повстала думка заснувати щось подібне до української біржі праці.

„Свобода" робітничого життя.

Як повідомляють київські часописи, після невеликої перерви денікінська влада знову стала дозволяти зібрання заводських робітників, професійних союзів та инших робітничих організацій, але під умовою, що на сих зібраннях обговорювати-муть ся виключно економічні та господарські справи. Таке обмежене само собою ставить робітників у прикре становище, бо функції робітничих організацій не можуть обмежуватись тільки господарськими справами.

Камінь, замісць хліба.

Робітники друкарні Києво-Печерської Лаври недавно післали до митрополита Антонія делегацію з проханнем, аби денікіно-антонієва влада не зачиняла друкарень (про що було вже зроблено розпорядженне) і не позбавляла їх та їхних родин шматка хліба. Антоній дав їм таку відповідь: „Ви прівикли прі большевіках піть шампанское да разгулівать, — так тепер посідіте без работи".

Київські висші школи.

Київське „Слово" повідомляє, що заснована з почину архитектів ще в 1918 р. висша школа тепер продовжує своє істнованне яко приватна школа. На двох курсах було більше як 150 слухачів. Всі лекції викладають ся в українській мові. Виклади мають: Висшу математику: прив. доц. Кравчук; геодезію архитектури: Демидовський; архитектурні форми: ректор школи, архитект Д. Дяченко; геольогію і катрольогію архитектури: архитект Красівський; механіку: проф. С. Тимошенко і прив. доц. Рябців; описову геометрію: І. Немоловський; будівляні праці: проф. Оберемський; хемію: проф. Лиський, українознавство: Зеров.

Рисоване і архитектурні практичні праці відбувати-муть ся під доглядом відомих українських мистців і архитектів Красіцького, Козака, Дяченка, Вербицького і Ковальського. Деякі предмети викладати-муть ся і на московській мові, а саме: будівничі матеріяли, теоретична механіка й історія мистецтва. Також в економічнім адміністративнім інституті при українськім товаристві економістів розпочинають ся лекції на відділах: кооперативнім, фінансовім і статистичнім. Інститут має на меті дати підготовлене особам, що бажають працювати в українських державних, громадських та инших інституціях. Яко слухачів приймаєть ся жінок і мущин. Дійсним слухачем може бути сей, хто має висшу економічну або правничу осьвіту; вільним слухачем той, хто має середню осьвіту зі службовою практикою. Час науки один рік.

П. Карманський.

З ВЕЛИКИХ ДНІВ.

Усе як в казці.

Цілий жовтень висіло у воздусі. Поляки вештали ся по селах, організували ся, виозили каси, давали інструкції, накази — словом, австрійська влада в Галичині була тільки фікцією. З дня на день можна було чекати рішення.

А що-ж нам було робити? Усі уряди були в їх руках; військова залога була чужа; ми не мали гроша; наші села пустували, бо всі сини сіл стояли на італійському, альбанському і західному фронтах, а тільки незначні відділи з поміщиками „пацифікували" Україну. Ми що найбільше могли вічувати, ба й віча були недопускаємі, бо польські старости кпили собі з австрійської конституції.

А одначе треба було щось робити! І ми вперше почали працю конспіративну. Так принайменьше було в Тернополи.

Ми мали тайний революційний комітет пятьох і сей комітет, маючи повне довіре загалу, розпочав інтензивну працю. В кождому селі Тернопільщини був наш муж довіря, якому поручено тайну підготовчу організаційну працю. В самому-ж Тернополи йшли трохи не перманентні довірочні зібрання інтелігенції, міщан, робітників і то зокрема по ріжним категоріям.

Надходив день 1. падолиста. Львів скликав провінцію на воєнну раду. Та сій раді не судилось зібрати ся.

Я, та ще один з відпоручників тернопільської громади поїхав до Львова. По дорозі мав нагоду балакати з одним із представників тернопільської Польонії на тему хвилі, та поза рефреном: погодім ся! я читав одну правду, що бій є історичною конечностю.

У Львові мені шепнули на ухо, що сеї ночи буде наша спроба заволодіти столицею. І ми з товаришом вичули, що у Львові нам не сидіти, бо нас треба в Тернополи. І відїхали о півночи в подільську столицю. І прямо пішли на воєнну раду.

Що діяти? У нас ні одного жовніра, за виїмкою двох молодих офіцирів. Ні одного кріса, ні одного револьвера. А комендант залоги, Мадяр, обіцяв Полякам охорону перед гайдамацтвом. Та ми числили на се, що села не прийдуть з порожними руками.

Прямо з наради делеговано мене до Золочева за підмогою.

Не спавши цілу ніч, перетомлений безупинними мітінгами, знервований непевністю, на силу добив ся я вечером до Золочева. Стація була вже обсаджена нашим військом. Містечко їжилось від наших штиків.

Я відітхнув. В ночи прибув курієр зі Львова таксамо за підмогою. Львів — казав він — в наших руках; та ворог держить ся ще в деяких пунктах. — Знов приємна несподіванка.

А як же буде з Тернополем? Такий важний пункт! Такі богатства в провіянтах і військових матеріялах! — Се нас не обходить — відрізав Золочів — для нас важнійший Львів і Красне!

Розбитий і сумний вертав я другого дня до Тернополя. Добив ся до нього вечером — висідаю з вагону і очам своїм не вірю. Стація обсаджена нашими...

Що стало ся? — Біжу в льокаль засідань тайного комітету. В сали — вся наша громада. Горячкова біганина, нервові промови, непевність і тривога.

А стало ся так.

До Тернополя прибув транспорт вертаючих російських полонених в числі 4000. І отся юрба голодних, користаючи зі замішання, кинула ся на вагони з усяким добром і почала рабувати. Не було ради. І польський староста, прочуваючи мабуть нюхом нашу будучу побіду, віднїс ся до нас з пропозицією, щоби ми переняли вже раз владу, а його інтернували. І от невеличкою дружиною робітників обсаджено було зелізничий дворець. Більша сила мала наспіти зі сіл і розташувати ся по найблизших селах та дожидати приказу. Студенти вже вели всіми шляхами добровольців і кождої хвилі приходили до нас мельдунки про таку а таку силу, з такого-то а такого села і таку а таку скількість багнетів.

Ми вже не були вождами без армії; ми мали до розпорядимости до 2000 добровольців.

Комітет пятьох виділив ся з громади і почав свою останню воєнну раду. Ми порішили в ночи о 12-тій годині приступити до діла. Двох молоденьких офіцирів, які були одинокими нашими „фахівцями", дістали від нас свою номінацію. Найшло ся кілька старих револьверів, злагоджено українські ціданаки і рада кінчила ся.

В сю хвилю роздали ся від сторони стації вистріли. Сперше рідкі, а далі густійші та густійші. Що за біс?!... Стріли наближали ся до центра. Цілі сальви греміли. — Невже втак з боку Поляків?

Вбіг наш будучий комендант, провірити баталію. Прибіг задиханий, стривожений. — Якісь купи селян стріляють гей одержимі. Всі улиці мов виметені. Не можна приступити, бо грозять кулями.

Гм...

По хвилі вбіг один з наших курієрів, спітнілий, зболочений, з піднятим револьвером.

Що се? — Зрада?... Непорозуміне? — Його розоружили. Пручав ся і кричав: Ми здобули Тернопіль, а ви тут радите та й ще розоружуєте!

Сьміх і веселість.

Справа вияснила ся. Збараж прислав коло 700 добровольців, яких по дорозі хтось спровокував, уводячи їх в блуд, що стація обсаджена Поляками. Осьде була причина бою! На всякий випадок Тернопіль був наш. Цілу ніч йшла пальба з крісів, цілу ніч Поляки сиділи в льохах і дзвонили зубами.

Слідуючого ранку (а була се неділя) улиці зароїли ся від наших хлопців і крісів. Обідрані, босі, молоденькі, виповнювали свою службу, як уміли. На жидівській дільниці таку службу робила жидівська міліція.

Ми перейняли уряди і видали першу відозву. Се було 3. падолиста.

По обіді якийсь польський улан вбив нашого добровольця. Поляки затривожились. — Ось тепер — гадали — почнеть ся се, чого доси не було, а що мусить бути, — різня. — І післали до нас парляментарів з перепросинами й заявами льояльности та з проханнем позволити їхнім відпоручникам відбути конференцію з нами. Ми зберігли холодну кров і на все згодили ся.

Конференція йшла в магістраті три дні. І Поляки з максимальних своїх домагань, — а то, позволити їм сформувати польську міліцію і позволити на дальшу працю у всіх їхніх організаціях аж до „Сокола" включно, з тим, що вільно їм буде вправлятись оружем, — спустили на мінімальні. Вони признали факт, що ми є панами східної Галичини, а ми запоручили їм права національної меньшости, відкладаючи ужиток з сих прав до моменту знесення виїмкового положення. Се було зроблено на письмі і відпоручники польського загалу закомунікували сї рішення загалови. І здавало ся, що справа дефінітивно порішена, бо Поляки в тій хвилі відчули, що ми є панами східної Галичини. А до того можна було вичитати в їх серцях певного рода вдячність до нас, за безкровне і культурне переведене кризи, що було для них безперечно приємною несподіванкою. — Ох колиб так були думали панове зі Львова і з Кракова, панове Скарбки, Гломбіньскі і Дашиньскі — кілько-б то обопільних кровавих жертв можна було оминути! Який чудовий міст щастя для обох сусідних народів можна було покласти над минулим і будучим, що лягає бездонною прірвою між обома націями!

Тимчасом мадярська залога Тернополя розбігла ся, полишаючи усе добро на наші руки, а комендант розпрощав ся з нами з бажаннями успіхів і відїхав спокійно до дому. Деякі військові чужої національности, не виключаючи шоферів Поляків, лишили ся на нашій службі.

Рівночасно зі сіл приходили відомости про розоруження ненависних старостинських станиць жандармерії, про ліквідоване старостинських війтів. і настановлюване нової влади. Все те йшло спонтанічно, елементарно, без ніяких катаклізмів.

З другого-ж боку почали ся масові розоружування частин (нераз і цілих полків) австрійської окупаційної армії, яка тікала з України до своїх країв. Робили се наші молоденькі сільські хлопці, які перший раз в життю дістали кріс в руки.

В наші руки діставали ся цілі богаті обози, кулемети, гармати, вагони крісів і амуниції та всякого добра. Наші магазини заповнювали ся напричуд. Рівночасно до нас почали напливати ся перші частини справжних вояків і зголошувати ся офіцири. А вслід за тим почав наладжуватись справжний військовий, адміністративний апарат. А ми „цивілісти" взяли ся за організацію апарату політично-суспільного і адміністративного. Польський капітан з Галичини, що тікав з Люблина з жінкою, і поміщик Поляк, що накивав пятами зі Закопаного, в подорожній розмові зі мною не могли нахвалити ся нашого ладу і спокою, коли їх було порівнати з анархією, бандитизмом і розвалом російської Польщі і західної Галичини.

Тимчасом прийшла гробова вістка про здобуте Львова Поляками. Вістка була неожидана і громова. Ми всі протягом кількох годин розбігли ся по селах Тернопільщини, щоби візвати люд до оружного виступу в обороні столиці. Люди хитали головами, крутили носами, нарікали на інтелігентів — та конець-кінців вже слідуючого дня почали масово напливати до Тернополя. Почала ся горячкова праця над виеквіпованем і вишколом жовнірів і по двох тижнях ми виправляли на бій І. Подільський полк ім. С. Петлюри в силі 5000 душ з одною батерією артилерії і кільканайцятьма кулеметами. Йшов він на бій, відбувши своє хрещенне в триденній побідній боротьбі під Микулинцями з польським полком, що перейшов ся через Збруч і покаїданний „льояльними" Поляками з Тернополя йшов на його здобуте, зазначуючи свій похід насильством, грабіжю і розбоєм.

Тернопіль був тоді столицею нашого правительства, мав свою щоденну часопись, орган Державного Секретаріяту, і переживав найяснійші моменти своєї незалежности. У ньому була точка тяжости цілого нашого державного апарату.

Чи скоро верне він до свого недавно минулого по вік незабутого?

(З віденського „Укр. Прапора").

ДЕЩО З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ГАБСБУРҐІВ.

Заключене мира між антантою й Австрією буде не тільки лїквідацією війни для Австрії, але разом з тим остаточною лїквідацією старої держави Габсбурґів, Австро-Угорщини. З мапи Европи зникла стара, велика держава, яка немаловажну ролю відґравала в історії Европи. На її території повстали нові полїтичні обставини, повстали нові держави. Зі старої держави зістались тільки дві головні підпори, зрештою тепер не звязані з собою: німецька Австрія і мадярська большевицька держава.

Тим способом ми попрощались раз на все з державою Габсбурґів. При сїм прощаню ми хочемо власне дещо сказати про сю неістнуючу вже державу. Але се не будуть слова пошани над гробом покійника, а просто кілька уваг над минувшиною сеї держави. Сї уваги можуть нам придатись до того, що ми красше оцінимо сучасні події, які відбувають ся на території давної австро-угорської держави.

Австро-угорську державу називають також державою Габсбурґів. Ся назва не є припадковою. Вона містить в собі дуже богато правди, бо дійсно до утвореня сеї держави причинилась передівсїм Габсбурська родина, а від 1780 року Габсбурсько-Льотаринська, яка по смерти Марії Тереси засїла на старім престолї Габсбурґів. Зрештою ся держава істнувала передівсїм для сеї родини і ся родина була одним з головних звязків, які лучили поодинокі части сеї держави. Що вона так дійсно і було, доказує хоть би те, що з хвилею, коли родина Габсбурґів перестала лучити поодинокі краї, розвій частий сеї держави пішов осібними дорогами.

В послїдній добі свого істнованя Австро-Угорщина складала ся з двох держав, звязаних з собою спільною особою пануючого, спільними міністерствами для справ заграничних, війни і спільного скарбу, і спільним контрольним тїлом, так званою Делеґацією. Але кожда з сих держав не була одноцїльною державою під ніяким зглядом. Кожда з них складалась із частин, які ріжнились між собою під національним зглядом, історичним і по части господарським.

Колискою Австро-Угорщини є властива Австрія, отжеж се, що тепер називаємо німецькою Австрією. Тут була від XIV столїтя резиденція держави Габсбурґів, Відень, і тут була селитьба німецького народу, який відґравав цїлий час начальну ролю в державі Габсбурґів.

Ся країна, не обдарована природними богатствами, не мала більшого значіня, як тільки стратеґічне. Її завданем було боронити Німеччину перед наїздом Аварів і Мадярів. Наслїдком родинних звязків під пановане попередників Габсбурґів, Бабенберґів, приходять сусїдні альпейські країни, замешкані Словінцями, і тим способом Габсбурґи, які в 1282 р. прийшли до панованя в Австрії, володїли вже не тільки Німцями, але і цїлим невеликим словінським народом.

І власне наслїдком володїня як Габсбурґів так і їх попередників, таксамо німецьких родин, німецький елемент мав рішаюче значінє, а се значінє збільшалось постепенно наслїдком того, що ґерманїзація славянських країв ішла дуже скоро наперед. Давні славянські оселї, які сягали далеко в глибину східних Альп, бо навіть до Тиролю, пропали безслїдно так, що етноґрафічна границя Німців посунулась далеко на схід до нинїшної границї.

З сего виходить, що властива Австрія повстала у значній части на славянскій землї. Вона була немов бастіяном для оборони від Славян і Мадярів. До сеї територїї перейшли Італійцї в Тиролю, Ґориції і Ґрадисції.

Наслїдком сього вже у XIV столїтю держава Габсбурґів обіймала Німців, Словінців і Італійців (також споріднених з ними Ляднинів і Фурлянів, яких останки жиють і сьогодня в полудневій Каринтії і Тиролї).

До ще більшого значіня приходить держава Габсбурґів тодї, як з нею получено чеську й угорську державу. З чеською державою прийшло ранїйше до звязи, але до тривалої звязи прийшло як з Чехією так і з Угорщиною лише в 1526 роцї. Тодї властива Австрія, Чехія й Угорщина (хоч не цїла, а тільки її північно-західна часть) були звязані Габсбурґами в одну полїтичну ґрупу.

І се власне початок „Великої Австрії". Спільний володар над усіми тими країнами називав ся тодї королем Чех, Угорщини, архикнязем Австрії і т. и.

Тим способом повстала досить дивна і ріжнородна під кождим зглядом держава, а ся ріжнородність впадала в око передівсїм на національнім поли. Повстала держава з такою язиковою мішаниною, що під сим зглядом хиба одна Польща і Туреччина тодї могла йти в порівнанє. Се була цїлковита суперечність до Німеччини, Франції, Анґлії, Еспанії і взагалї до всїх инших держав, які істнували тодї в Европі.

Але сю ріжнородність було видно і щодо минувшини. Чеська ґрупа мала, розуміеть ся, свою окрему історію і хоч вона досить сильно вязала ся з історією властивої Австрії, то з угорською історією вязалась дуже мало. Угорська держава не була витвором Славян, хоч Славян в Угорщинї все було богато, а Мадярів, народу фінсько-турецького походженя, який, розбивши давну славянську велико-моравську державу, утворив десь коло 900 року мадярську державу. Се не було те що чеська держава, яка була утворена місцевим, чеським населенєм. Мадярська держава, — се, що ми називаємо угорським королївством, повстала на руїнах славянства в сих околицях і стала в опозиції до Славян. Се було наслїдком ворожого настрою Мадярів до Славян, які все почували себе пануючою нацією. Справа представлялась однаково навіть тодї, як Угорщина стратила полїтичну самостійність. Навіть тодї стояли Мадяри на першім місци зі шкодою для инших народів Угорщини.

Тим способом в історії держави Габсбурґів вибивають ся на перший плян два народи: німецький і мадярський. Обидва вони відґрають ролю о стільки подібну, що коли Мадяри в цїлости перейшли на славянську землю, то Німцї клином всунули ся теж між Славян.

І се власне те, що лучило обидва народи. Впливом сих спільних інтересів була унія з 1867 року, на підставі якої з австрійського королївства утворено дві держави — Австрію й Угорщину. Се вдало ся зробити власне тим способом, що в Угорщинї Мадяри стали пануючою нацією, а в Австрії теж Німцї з Поляками і по части Чехами мали перевагу над иншими народами.

Зрештоюж, коли уважати звязане всїх країв в Габсбурській державі яко вершок розвою сеї держави, то час сто років, від половини XVIII столїтя, був власне таким, де найсильнїйше виступала централїстична австрійська ідея. Се була стара програма Габсбурґів з XVI столїтя і тодї власне сю програму і переведено.

Але розвій національної ідеї в Европі у XIX столїтю був великою небезпекою для сеї держави. Відразу стало ясним, що національна справа прийде на дневний порядок в державі Габсбурґів. Так власне й сталось, і національна боротьба, яка проводилась в Австро-Угорщинї протягом другої половини XIX столїтя і в XX столїтю, показує се найвиразнїйше.

Національна справа для Австро-Угорщини була найважнїйшою, але сеї справи не полагоджено нїколи. Се й була причина, що народи Австро-Угорщини, з виїмком самих Німців, Мадярів і Поляків, були опозиційно настроєні до сеї держави. І тому нїчого дивного, що коли їм дано свободу волї, то вони відразу відмовили ся служити Австрії й Угорщинї. Чехи утворили собі окрему державу, Словінцї получили ся з Хорватами і Сербами, щоб утворити полудневo-славянську державу, Італійцї зажадали прилученя до Італії, а Румуни до Румунії. Словом, австрійським Німцям і Мадярам урвала ся підстава і відразу зникла австрійсько-угорська монархія. Але і Поляки покинули Австрію, бо хотіли красше получити ся з Польщею, ніж зіставати ся при Габсбурґах, хоч як вони обдаровували їх ріжними привілеями.

І ми, Українцї, забрали голос в хвилї розкладу Австрії. Нам не так ішло про Австрію, як про Польщу, бо хоч Галичина належала до Австрії, то в дійсности український нарід був у Галичинї під польським панованем. Що так було, се ми маємо завдячувати передівсїм Габсбурґам, а головно Франц Йосифови, якого пановане означає для Українців віддане їх на службу до Поляків. Його імя все буде записане на чорній таблиці історії галицької України. Для 19. жовтня 1918 року Українцї утворили Українську Народну Републику. Се було виповідженє служби Полякам, а разом з тим пращанєм Австрії.

Ріжно говорено про сю державу Габсбурґів. Були такі, які доказували, що істнованє сеї держави є історичною конечностию. Але то були звичайно тільки ті, які мали користь з істнованя сеї держави. Справедливий осуд мусить бути власне зовсїм инакший. Він є такий, що істнованє Австро-Угорщини було просто історичним анахронїзмом. Держава, яка опирала ся на німецько-мадярсько-польській спілцї і на кривді всїх инших народів, не могла остоятись, відколи національна ідея зміцнилась між її народами. Спілка для робленя інтересів коштом других мусїла упасти і розвязатись.

Тим способом упадок Австро-Угорщини, се один з найяснїйших наслїдків сьвітової війни. Тільки се уможливило усунене старої кривди і полїтичний розвій народів на нових підставах.

Про упадок Австро-Угорщини можуть жалкувати тільки Мадяри і Німцї. Инші народи мають надію на далеко красший розвій.

Тільки одні галицькі Українцї, які теж не мають причини жалкувати за Австро-Угорщиною, не скористались покищо з упадку Австрії. Їх віддано під польське, чеське і румунське пановане. Сї три держави поділились українською спадщиною по Австро-Угорщинї. Се факт не тільки значучий для долї українського народу, але він мусить мати значінє і для сих трох держав. Захопивши пановане над українським народом, вони повторюють старі методи австрійсько-угорської полїтики. Сї методи не вийшли на користь Австро-Угорщинї і вони не можуть вийти на користь сим новим державам. А найбільше вони можуть пошкодити власне Польщі, яка забрала у свої руки найбільшу частину української спадщини. Австро-Угорщини нема, але ново збудована Польща своїм ріжноманїтним складом дуже її нагадує. Се немов „нова Австро-Угорщина".

Даренко.

(„Шлях").

ЧИ МИ ЇМО ОЧАМИ?

Один з нюйорських лїкарів-журналїстів, др. Нарвей Вілей, питає, чи ми їмо очами? І відповідає сам на се питанє.

Знаємо оповідане про хлопця, — каже др. Вілей — котрий присилував був німецьких музикантів перестати грати в той спосіб, що перед ними витискав цитрину. Се був знак, що музиканти їли цитрину своїми очами.

Прикмета їдженя очами є признана. Купець спродасть скорше червоне яблоко ніж зелене. Але їджене очами впроваджує нас у велику небезпеку. Деяка пожива є принадна для ока, але для нашого тїла є вона дуже шкілива. Тому др. Вілей остерігає людий, аби не лакомили ся на те, що очи сподобали собі.

* * *

Очи є звичайно короткозорі. Про се каже не лиш учений др. Вілей, але навіть такі буденні люди, як цигани, учать нас не вірити своїм очам. Звісна є сьміховинка Руданського про цигана, котрий, будучи на торговици, сподобав собі хрін. Сподобав і купив. Він не знав смаку хріну, але очи його сподобали собі хрін і казали свому властителеви купити його. А коли циган став їсти хрін, очи почали заливати ся сльозами... „Га — казав циган — їджте очи, щоб повилазили, — бачили, що купували".

В КОЖДИЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

UKRAINIAN POGROMS

Secretary Lansing's statement of Wednesday to representatives of the American Jewish Congress who called to protest against the Ukrainian pogroms may be regarded as a melancholy confession of the Administration's lack of policy in South Russia. Divested of its elaborate phraseology, the statement comes down to an admission of helplessness and ignorance.

What the Secretary said, in effect, was something like this: "You gentlemen say excesses are being committed in the Ukraine. We have heard so, but don't know for certain, there being much shooting in that neighborhood, so as to make a trip for one of our well known Russian investigators rather hazardous. To tell the truth, we don't know anything about the Ukraine beyond the fact that it is very difficult to know anything. But, as usual, we mean well."

The Secretary complains that "we have no one to whom we can send a protest." This must be mortifying, indeed, for an Administration with a well known foible for sending protests. But is it asking too much from the State Department to expect it should be in the position to secure reliable information from one of the largest and most important countries of Europe, after it has had two years since Bhest-Litovsk to prepare for the emergency? The Ukraine is not a closed land. Allied military officers and newspaper correspondents have been and are still there, both with General Petlura, the Ukrainian commander in chief, and with the forces of Denikine.

Referring to the leaders of the Ukrainian armies, the Secretary said "it is difficult" to find out wheather they belong to the Bolsheviki or to the reactionaries. Perhaps it is difficult; perhaps it is worth while to find out just the same. But is it really so difficult? Petlura, generalissimo of the Ukrainian directorate, has been fighting the Bolsheviki, with varying success, ever since he, in December, 1918, overthrew at Kiev the pro-German Hetman Skoropadski. The Ukrainian directorate stands for a nationalistic-democratic peasant republic. Bolsheviki may call Petlura a reactionary; they certainly do not call him comrade.

Nor is it impossible to gather something about the stand of the Ukrainian directorate on the Jewish question. One of the first acts of that government was to proclaim full religious and political equality for the Jews. That this measure was more than a paper concession is attested by the presence of four Jews in the Cabinet of Hrushevsky and Vinnichenko. On the other hand, the Ukrainian pogroms were conducted by a brigand chieftain named Zeleny, who was prominent in Bolshevik circles until he discovered that he would make more profit by going into business on his own account. He may claim to be an associate of Petlura, but there is no evidence that the latter has recognized the connection.

The contrary is more likely, in fact. In an order of the day, promulgated on August 26 last, General Petlura, after paying tribute to the loyalty of the Jewish population of the Ukraine and charging their persecution to the brigand bands let loose on the country by the BBolsheviki, said:

"Our chivalrous troops cannot ... remain indifferent in face of the tragic fate of the Jews. He who becomes an accomplice to such crimes is a traitor and an enemy of our country, and he must be placed beyond the pale of human society. ... I expressly order you to drive away with your arms all who incite you to pogroms and bring them before the courts as enemies of the state. ... Most severe penalties of the law will be inflicted on all those found guilty."

The efforts of the Ukrainian government to suppress persecution of the Jews and its candor in admitting the facts were acknowledged last October in a letter by Mr. Israel Zangwell to the Ukrainian peace delegation.

It may be difficult to learn about the state of things in South Russia; impossible it is not. Of course, formulating a South Russian policy is a different matter, especially if it implies action that might be disagreeable to the Bolsheviki, which some agents of the State Department have shown so great a desire to coddle.

(N. Y. Tribune, Dec. 16, 1919.)

РІЛЬНИЦТВО В ШВЕЦІЇ.

Американські рільничі знаряди, особливо трактори, мають незвичайно великий попит в Швеції. Від якогось часу шведські рільники стали загально уживати до управи ріллї американських тракторів. Чотири фабрики, які виробляють рільничі знаряди, не є всилї достарчити шведським рільникам потрібної їм машинерії і вони є змушені спроваджувати її ізза границї.

По всїх усюдах можна тепер побачити в Швеції великі склади американських рільничих знарядів, в котрих також направляють ся і старі рільничі знаряди.

З причини браку коний у Швеції рільники є змушені уживати до управи ріллї тракторів, котрі масово спроваджують з Америки і Анґлії, даючи спромогу американським і анґлійським фабрикантам на добрий заробок. Треба зазначити, що рільництво в Швеції є лучше розвинене ніж в наших краях і тому не дивно, що потреба рільничих знарядів в тім краю є більша ніж деинде.

У воєнних часах в Швеції давав ся відчувати великий брак ґазоліни, що примусило шведських рільників уживати до тракторів алькоголю. В останних часах ціна керасини спала в долину і є вигляд, що в короткім часї ґазоліна і керасина стануть ся загально уживати до тракторів.

Головною продукцією збіжа в Швеції є пшениця, жито, кукуруза і овес. Рільничі експерти обраховують, що в Швеції річно управляють 314.949 акрів пшениції, 959.978 акрів жита, 423.541 акрів кукурузи, 1,984.361 акрів вівса.

Львину пайку свого збіжа Шведи вивозять за границю, за що дістають потрібні для них матеріяли.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО НЮ ЙОРК.

Ню Йорк щодо числа населеня є найбільшим містом в Злучених Державах і в сьвіті. Ціле місто занимає 315 американських квадратових миль простору, на якім мешкає 5,872.-145 осіб, або пересічно 18.640 осіб на одну квадратову милю в протиставленю до пересічного числа 30 на одну квадратову милю в цілих Злучених Державах. Територіяльно місто ділить ся на чотири повіти: Ню Йорк, Квінс, і Річмонд, — і на пять адміністраційних дільниць: Менгетен, Бронкс, Квінс, Бруклин і Річмонд. Сей Менгетен, який має 20 квадратових миль простору, має 2,467.715 мешканців, або 123.386 осіб на одну квадратову милю. На однім акрі землі мешкає в сій дільниці 3.000 осіб, підчас коли в цілих Злучених Державах припадає один акер землі на кожду особу. Населенє одної квадратової милї в сій дільниці перевисшає числом населенє кождого поодинокого міста в нюйорськім стейті, крім Бофала і Рочестер. Дільниці Менгетен і Бруклин мають 92 квадратові милї простору, а населенє їх є більше від населеня девятьох стейтів: Арізона, Кольорадо, Айдаго, Монтана, Невада, Юта, Орегон, Ню Мексико і Вайомінґ. З 68 передвоєнних держав на землі лише 25 перевисшало числом скількість населеня Великого Ню Йорку. Річний приріст населеня сього міста рівнаєть ся загальному числу населеня стейту Вайомінґ. Майже три-четвертих мешканців Великого Ню Йорку — се чужинці і їх діти.

Вартість реальностий в Ню Йорку виносить 11.452,020.600 долярів, або два рази стільки, що вартість реальностий в шістьох стейтах Нової Анґлії: Вермонт, Ню Гемпшир, Мейн, Масачузетс, Род Айленд і Коннетікот. Буджет Ню Йорку виносив в 1919 році 248,108.487 долярів, перевисшаючи спільний буджет 16 найбогатших стейтів в державі, крім нюйорського.

Коли ви будете робити 10 миль дороги на добу, то вам треба йти цілий рік, заки перейдете 3.616 миль улиць. Коли би сі улиці злучити в одну, тоді вони дали би нам одну просту улицю з Ню Йорку до Сан Франціско. 1.866 миль зелізничих ліній в Ню Йорку, зложені в одно, дали би нам один прямий зелізничий шлях з Ню Йорку до Денвер, Кольорадо. 12.780 возів, пощіпляні один до другого, дали би нам один зелізничий поїзд з Ню Йорку до Скрентон, в Пенсильванії. Сі зелізниці, які находять ся в руках приватних спілок, перевезли в 1918 році 1.975,-511.690 пасажирів. В місті є чотири мости, збудовані коштом понад 100,000.000 долярів. Через сі мости переходить або переїзджає денно більше людий ніж Бостон має мешканців.

Щоби привезти до міста поживи на один тиждень, треба поїзду довгого на 76 миль. Його має тягнути 200 льокомотив. В тім поїзді буде 1.260 возів муки, 2.000 возів молока, 1.636 возів ярини, і 1.168 возів мяса та иншої поживи. Кождого дня мешканці Ню Йорку зїдають пересічно 1,874.835 фунтів мяса, 312.800 фунтів курятини, 158.000 фунтів товщи і 157.000 фунтів риби. Коли би одна курка зносила 200 яєць річно, то мусіла би сповняти свою повинність 19.525 літ, аби могла достарчити 3,905.000 яєць, які Ню Йорк зуживає кождого дня. Кождого дня мешканці сього найбільшого міста зуживають 1,250.000 фунтів хліба, а разом з ним 313.000 фунтів масла. Випивають 3,750.000 фунтів молока, — 6,250.00 горнят кави, — 3,500.000 філіжанок гербати, — 2,203.000 ґальонів води, і 3,000.000 склянок соди; 617,000.000 ґальонів води зуживають в Ню Йорку кождого дня на варенє, пранє, митє і т. д.

В Ню Йорку є 401.125 будинків; з того 358.680 мешкальних, 2.985 готелів, 6.125 фабрик, 1.-460 театрів, 9.890 склепів і складів, 1.755 церков і приходів, 21.775 заїздних домів, а решту творять инші будови. Публичних шкіл є 595, а число учеників і учителів виносить 998.-700. Коли би вони стали по одному в один ряд, то сей ряд тягнув би ся з Ню Йорку до Шікаґо. В місті є 46.555 фабричних підприємств, котрі затрудняють 819.425 робітників. Є в Злучених Державах 15 стейтів, котрі поодиноко не мають стільки населеня, що Ню Йорк має фабричних робітників. Вартість їх продуктів є більша ніж вартість мануфактури у шістьох стейтах Нової Анґлії, — Мейн, Ню Гемпшир, Вермонт, Массачузетс, Коннетікот і Род Айленд.

В Ню Йорку є 108 корабельних спілок. Імпорт і експорт товарів у нормальних часах через нюйорську пристань перевисшає торговлю всіх инших пристаний Злучених Держав разом. Експорти, які переходять через нюйорську пристань, вартають більше ніж експорти Азії, Африки і Австралії разом, підчас коли імпорти перевисшать імпорти Полудневої Америки, Африки і Австралії разом.

Для осьвітленя улиць в Ню Йорку є 77.005 лямп, — 65.392 електричні, 11.601 ґазові і 12 нафтових. Місто видає річно на осьвітленє улиць 2,976.599 долярів.

В цілім місті є 8.465 акрів парків і забавних місць для дітий. Телефонів у місті є 700.-000, або 200.000 більше ніж Льондон, Париж і Берлін разом. Лиш один будинок „Еквітебл" має 4.444 телефони. Нюйорчани тратять річно 60,000.000 долярів на розривки, з чого велика часть іде на театри і кінотеатри. Сама опера забирає з тої суми 10,000.000 долярів.

В Ню Йорку виходить денно 98 часописий: 58 рано і 40 пополудни. Ранішні часописи розходять ся в 3,000,000 примірників, а пополудневі в 5,000,000. В неділю виходить 30 газет і вони розходять ся в 4,000.000 примірників. Коли би буденні часописи розложити картка в картку, то можна би ними опасати цілу земну кулю на рівнику, а недільним виданєм можна би опасати землю два рази. В нюйорських бібліотеках є 24,500.000 томів ріжних книжок. Кожду книжку перечитує річно пересічно десять осіб. Коли кождий читач тратить денно бодай дві години на читанє, то Нюйорчани тратять річно 70,080.000 днів на читанє бібліотечних книжок.

В 1917 році в Ню Йорку було 5.970 фаєрманів, котрі гасила 14.053 огні; шкоди з огнів виносили 14,278.523 доляри. Поліцаїв було в 1917 році 10.-885. Вони арештували загалом 197.913 осіб, з чого 144.550 покарано, а прочих узнано невинними. Під теперішну пору в міських домах поправи і арештах находить ся около 5.500 осіб.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеть ся дня 24. грудня, в гали при ул. Ірі і Робей, точно о 7-мій годині вечером. Обовязком кождого члена конечно явити ся, бо відбудуть ся вибори нових урядників. — М. Польовий, предс.; М. Паньків, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Бр. св. Петра і Павла, від. 102, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеть ся в суботу, 27. грудня, о 7-мій годині вечер. Старий уряд здасть справозданє з цілого року, а відтак приступить ся до вибору нових урядників. Котрий член на тім мітинґу не явить ся, заплатить кару $1.00, а урядник $2.00. Будеть ся приймати нових членів. Добра нагода стати членом У. Н. Союза. — Й. Сенчина, предс.; А. Смалило, кас.; К. Стадник, секр.

Др. О. Назарук.

ПОГЛЯД НА ЖИТЄ.

(Переклад з німецького: Ганс Г. Еверса).

Огонь горить. Треба докинути полін. Огонь жере — і все ненаситний. Такий огонь горить десь і в моїм мозку...

Много літ був я в чужині у многих краях. Скрізь було мені з початку добре, я вірив у якийсь прапор. Але згодом переконував ся, що кождий з них повівав для якоїсь брехні. І я ломив свої присяги, щоби не спроневірити ся собі...

З многими мущинами я братав ся і богато женщин цілував. Але женщини були ніхтолиці, а дорогі побратими нікчемні гільтаї. Вони брали мої гроші, їли мій хліб і пили моє вино, а мені в чашу лили отруї.

Говорив я з мудрими мужами, а мудрість їх була брехнею.

Виїздив я на поля битви з відважними лицарями, але їх відвага була брехнею.

Копав я землю з чорноробучими мужиками: і їх пильність була брехнею.

Ночами снував я мрії з поетами й артистами, а їх штука була брехнею, безличнійшою від усіх инших.

І ствердли мої долоні від уcтисків з тисячами людий і зболіли мене уста від поцілунків. Але всі знакомства і кождий поцілунок показали ся вкінци брехнею. Здибав ся я з нею в день, в ночи, навіть у сни перла ся вона. І я блудив у багні брехні та з кождим кроком западав у неї глибше, а ніде не було ні стежки, ні місця сухого. І я зрозумів, що є тільки дві річи, з котрих одною я, а другою все инше, що не є мною. А та друга річ зовсім неріжноманітна і хоч велика, то все таки меньша ніж перша.

І почув я спів: „Живемо в сьвіті ворожнечі, одначе не знаємо її і не посідаємо нічого, кромі радости; вона наша страва як для ясних богів..."

Я зрозумів, що все те, що не є мною, не істнує і що нема противенства між мною і не мною. І розплило ся моє „я" в нічім і в Бозї, і я перший раз почув близкість Бога. Як роса зникли два велитні: час і простір, і не було ні минувшини ні будуччини, тільки хвиля, що обхопила їх.

Одначе знов побачив я багно з многими легіонами величезних хробів. Виповзали вони з усіх усюдів — незлічимі і мерехтячі червоним блеском — хроби брехні. І знов побачив я дві річи, котрі твердо били ся об себе: себе і сьвіт. І ще в більшій мірі ніж передтим відчув я свою марність. І зродила ся в мені велика ненависть. Я їхав у темну ніч, а за мною чотири їздці великани, мені на услуги: перший з них на білім кони з короною на голові і з луком побіди; другий з мечем на червонім кони, він забирав з собою весь мир і супокій; третій з вагою в руці на чорнім кони; а четвертим їздцем була смерть; вона їхала на кони краски порохна, а в її киреї повівало пекло.

Я утік в самотину і був хорий і розбитий. А коли викинув з душі все плюгавство, прийшов знов до себе. Нині я свобідний. Умерла в мені любов і ненависть, злетіли кайдани і опали рожі; я вільний і сильний і йду певним шляхом. На серци маю панцир, і треба би великого огню, щоби його стопити. Маю в души мир і супокій, — се останнє і найвисше, що може здобути чоловік.

Тільки рідко, дуже рідко відвідує мене розбита туга і показує свою окервавлену голову. Позволяю їй оповідати, але мені здаєть ся, що вона говорить до чужого мені чоловіка, котрий уже давно помер, а не до мене. Лише сумним мене робить її казка — пісня, хоч майже не розумію її.

Докину нових полін до огню.

Ой, то була погана боротьба! Та ніхто не убив мене в ній; живу і дивлю ся в далечінь. Тільки старі рани кровавлять і печуть.

Але — побіда не дає щастя ніколи, бо всяка можливість щастя тільки в упадку і недостачі, а найглибше щастє в екстазі. В екстазі шукали конкістадори за таємничим краєм Біміні, котрого ніколи не знайшли. В тихсамих сторонах є й Офір, золотий край Соломона і таємниче мідяне місто Дорадо і морем проковнута Атлянтида — в минувшині або в мрії.

Що-ж то є екстаза?

Її ядро — зміна сьвідомости. В білїонах літ з протоплязми виросла людина з кістьми, кровю, нервами і мязнями. В тім часі мусіла змінити ся і її сьвідомість. Гете згадує у „Фавсті" про дві души в людській груди, з котрих одна цупко держить ся житя, а друга рветь ся до країни „високих предків". Так висказуєть ся він про згадану висше зміну, про душу, котра зміняєть ся, стає иншою. Тільки ті „високі" предки в дійсности дуже „низкі". Найнизші роди травин без нервів і мозку не мають сьвідомости, не розуміють противенства між собою і зовнішним сьвітом. І се є: ядро екстази. Вона викликає почутє неістнованя ваги, тяжости, чого не може мати ніяке, навіть літаюче сотворінє, з вийімком тіла, котрого специфічний тягар не ріжнить ся від тягару окружаючої його стихії (живла). Мають се риби, наші низкі своякн. Чи не оживають у екстатика рудиментарні орґани? Придивіть ся тільки голодному або умираючому зі спраги: у нього зникає сьвідомість сучасної людини, а її місце займає якась давна форма прапредка, котру ми називаємо інстинктом. Все те подібне до екстази, котру викликають пости, спрага, самобичованє, страх і лють. І коли афекти спихають людину на ступінь зьвіряти, то екстаза спихає нас ще низше — там, де нема вже сьвідомости границі між „я" і зовнїшним сьвітом. Екстаза то атавізм, а щасте то стан чисто худобячий, то синонїм духового плюгавства.

На щурі їде Ґанеза, бог щастя і знаня... Так уявив собі його найбільше фільософічний ум з усіх народів сьвіта.

МІСЦЕВІ ОГОЛОШЕНЯ.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

NEW YORK, N. Y.

Український Театр під зарядом Д. Медова, при участи славної артистки Р. С. Соловієвої з першорядною трупою, зложеною з 30 людий, відограє в Українськім Народнім Домі, 217 Іст 6-та улиця, Ню Йорк слідуючі штуки: в суботу, дня **20. грудня „МАТИ НАЙМИЧКА"**, драма в 5-ти діях, а в неділю **„НАТАЛКА ПОЛТАВКА"**, опера в 3-ох актах. Початок обох представлень точно о годині 8.15 вечер. Вступ: $1.00, 75 і 50 цнт. Каса отворена від години 7-мої вечером. Просить ся о як найчисленнійшу участь. — ЗАРЯД. 150-51

JERSEY CITY, N. J.

Український Театр, який дає сталі представленя в Ню Йорку, під зарядом Д. Медова, при участи славної артистки Р. С. Соловієвої з першорядною трупою, зложеною з 30 людий, відограє в місті **Джерзи Сіти, Н. Дж.** в неділю, дня **21. грудня** в Majestic Theatre, 275 Grove St., напроти Сіти Гол, вечірне представлене **„ТАРАС БУЛЬБА ПІД ДУБНОМ"**, драма в 4. діях. Початок точно о годині 7.30 вечер. Вступ: 35, 50, 75 цнт., $1.00 і $1.50. 50-51

DETROIT—HAMTRAMCK, MICH.

Драм. тов. Ів. Котляревського під управою Д. Атаманця, відограє **в неділю, 28. грудня с. р.** в галі Української Хати під ч. 22 Ґрейлін улиці, Гамтрамк, Міш., **„ТАРАС БУЛЬБА ПІД ДУБНОМ"**, драма в 4. діях, К. В. Писанецького. Вступ: $1.00, 75, 50, 35 цнт. Початок точно о годині 7-ій вечер. Просить ся о численну участь. — КОМІТЕТ. 151-52

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІЧА І ЗБОРИ.

ПОКЛИК! ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Комітет для збираня жертв на підмогу для села Черче, повідомляє всіх мущин і женщин, котрі походять з села Черче, місцевих і позамісцевих, що річний мітинґ відбудеть ся в неділю, дня 28. грудня с. р. о годині 2-гій пополудни в гали Івана Ваверчака, 782 **State St., Perth Amboy, N. J.**

Порядок мітинґу: 1) Отворенє мітинґу і прочитанє протоколу; 2) Справозданє з приходів і розходів; 3) Прочитанє спису членів, котрі зложили жертви протягом трох років; 4) Справозданє контрольної комісії; 5) Дискусія: Яка ціль збірки сих гроший; 6) Вибір комітету з тих, котрі виїзджають до краю. Такий комітет має розслїдити положенє теперішнє і представити найконечнійшу ціль. 7) Дискусія над дальшою збіркою і чи маєть ся дальше збирати жертви, чи їх закінчити. Отже взиваємо всіх мущин і женщин, котрі походять з села Черче, прибути на сей мітинґ, а на котрім маємо важні справи до полагодженя. Ті, що мешкають далеко і не можуть прибути на мітинґ а еще жертви не зложили, просимо присилати на повисшу адресу. 151-52

Даємо до відома, що загальний стан каси виносить $1.386.40.

Олекса Клим, предс.,
Ів. Козак, касієр,
Григорій Ґеба, секр.,

782 State St., Perth Amboy, N. J.

ПОКЛИК ДО РОДИМЦІВ ХОДАЧКОВА МАЛОГО, ПОВ. ТЕРНОПІЛЬ.

Дорогі Родимці!

Надійшла хвиля критична і тяжка для наших рідних в старім краю, в нашім рідним селї. Богато бідних вдів і сиріт ходять голі і босі, винуждені бідою і не мають жадної помочи ні звідки, щоби хто утер їм слези.

Родимці Ходачкова Малого зібрали ся на нараду в неділю, 7. грудня 1919 р. в Укр. Н. Домі в Ню Йорку і порадили ся, щоби зібрати якусь поміч для свого села. На внесенє Гринька Томкового згодились всі і зараз зложили жертви слїдуючі добродії: Петро Приймак 25, Ілько Тураш 25, Василь Балабан 25, Іван Балабан 25, Федько Мандзюк 20, Ксеня Глуха 20, Гринько Панків 10, Федько Сенів 10, Микола Сенів 10, Микола Корабель 10, Іван Леськів 10, Микола Гловацький 10, Іван Скудзінський 10, Іван Гиціщин 10, Антін Вівчар 5. Разом 225 дол. Гроші 225 дол. зложені на руки Комітету.

Дорогі Родимці! Нововибраний Комітет звертає ся з просьбою до Вас всіх, щобисьте невідмовили милостині для тих всіх бідних, котрі звертають ся до нас о поміч. Беріть собі примір з других сіл. Наше село зістало через війну цілком знищене, лишилось кілька хат, як Вам відомо всїм, ні церкви, ні школи, нарід голий, босий, голодний. Дорогі Родимці! Ми кождий свій родині можемо помочи, а хтож тим бідним сиротам поможе, котрих батьки зістали убиті на війні, а матери померли від тифу. Ви знаєте дуже добре вже тепер з листів, що наші люди не мають де мешкати, а мешкають по льохах та ямах, голі, босі, голодні і вижидають від нас помочи. Дорогі Товариші! Ми скликуємо збори на 4. січня 1920 р. в Укр. Н. Домі в Ню Йорку і просимо всіх з села Ходачкова Малого прибути на збори, де обговоримо ширше справу. Дорогі Товариші і Товаришки! Хто з Вас не може явитись на зборах 4-го січня 1920 р., а має охоту дати якусь лепту на поміч сиротам, прошу присилати до Петра Приймака, 258 Ave. B, межи 15. а 16. ул., Ню Йорк. 151,154

ЗА КОМІТЕТ:

Петро Приймак, Федько Мандзюк, Іван Балабан.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(Оголошеня женитьби не приймаєсь)

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Відголос ліґи поневолених народів в Европі.

Про Лїґу Естонців, Латишів, Литовців і Українців в Америці, котрої Литовець є головою, а Українець секретаром — заговорили голосно в Европі і сей відголос передано до Злучених Держав.

Кореспондент нюйорського „Таймс-а" Волтер Доранти доносить з Риги, що він мав розмову з одним литовським полїтиком на імя Мартус, і він власне інформував його дещо про ту лїґу.

Як звісно, цїлию згаданої Лїґи є боронити право до независимости чотирох тих народів. Перший зїзд американської лїґи відбув ся в Ню Йорку, в готели Пенсильванія, 16. і 17. вересня 1919. На тім зїзді обговорювано питанне поширення лїґи на инші народи. Запала одноголосна згода, що на бажанне Білорусинів і Фінляндців вони можуть стати членами Лїґи.

Тепер Мартус каже, що подібна лїґа зорґанізувалась в Европі. Її осїдком є Дорпат. Ми знаємо вже з донесень проф. Михайла Грушевського, що така лїґа зорґанізувалась. Належать до неї, крім инших також Поляки. Однак польські делеґати не мають права голосу в рішеннях лїґи доти, доки не полагодять як слїд, по справедливости, своїх непорозумінь з Литвою і Україною. Европейська лїґа поневолених народів має на меті, як і американська, оборону независимости всїх тих західних, полуднево- і північно- західних народів, що колись належали до російської імперії.

Вже з Поляками до европейської лїґи належить сїм народів. Однак в останних звістках нічого не говорить ся про Польщу. Можливо, що її членство є досить загадочне. Натомісць говорить ся голосно про шість прочих членів. І так в плянах европейської лїґи є, щоби вона опиралась на трох державах, а на шістьох народах. Фінляндія та Естонія, яко раси монґольські, малиби творити між собою федеративну републику і яко державна одиниця входилиб у склад Лїґи. Латвія, Литва і Білорусь малиб всї три творити другу федеративну републику і яко державна одиниця булиб другим членом Лїґи. Україна булаб самостійною републикою і яко державна одиниця булаб третим членом Лїґи. Всї три держави малиби боронити взаїмно свою свободу. На случай нападу ворога, приміром Москалїв або Поляків на котрогонебудь члена Лїґи, приміром на Україну, тодї против того ворога (Москаля або Поляка) малиб висылати свою армію: Україна, Білорусь, Литва, Латвія, Естонія і Фінляндія.

Колиб плян переведення такої Лїґи удав ся добре, тодї наступилиб змагання створити федерацію усїх тих держав на взір Злучених Держав.

Міністер Лейн зрезиґнує.

Міністер внутрішних справ Френклін Лейн заявив, що він думає зрезиґнувати в найблизшій будучности. Тепер сього не може зробити, бо боїть ся, щоби його резиґнація не причинилась до погіршення стану здоровля президента.

Міністер Лейн заявляє, що він стратив симпатію президента, хоч причин, які довели до утрати симпатії він не подає. Про становище Лейна супроти Німеччини говорить його власна заява. Лейн, МекАду і Гавстон напирали на президента, щоби допровадив до війни з Німеччиною; проти війни з Німеччиною був міністер війни Бейкер і міністер фльоти Даніелс.

Лейн є осьмими з ряду чоловіком, що зрезиґнує з Вілсонового кабінету. Його випередили: міністер заграничних справ Браєн; МекРейнолдс, міністер справедливости; міністер війни Ґарізон; міністер фінансів МекАду; міністер справедливости Ґреґори; міністер торговлї Редфілд; міністер фінансів Глес.

На примітї, яко слїдуючий міністер, що подасть ся до димісії, стоїть Роберт Ленсінґ, міністер заграничних справ. Причиною його резиґнації має бути заява члена американської мирової делеґації Болита, котрий заявив, що про версальський мир Ленсінґ висказав таку опінію: „Мир є наскрізь поганим і американський нарід відкине його, як лише довідаєть ся, до чого він веде". Ленсінґ не був з президентом ще відтодї, відколи Болит висказав публично заяву Ленсінґа.

Боротьба против проґібіції розпочалась.

Заповіджена боротьба против властивої проґібіції, що має наступити 16. січня 1920 року, вже розпочалась. Прокуратор стейту Род Айленд вніс домаганне до Федерального трибуналу у Вашінґтонї, аби заборонити федеральним властям мішати ся до внутрішних справ стейту. Подібне домаганне внесло також товариство дрібних доставців горячих напитків у стейтї Ню Джерзи. Оба згадані стейти заявились против проґібіції. Прокуратор з Род Айленд впевняє, що проґібіція є насильством над свободою населення того стейту. Парлямент не має права предкладати спільну резолюцію до порішення ріжним стейтам. Ухвала стейтів не може обовязувати стейт Род Айленд, бо сей останний, як всї прочі, має свою власну конституцію. Прокуратор домагаєть ся дозволу отворити коршми в стейтї Род Айленд і продавати напитки, як се було перед війною.

Боротьбу против проґібіції її противники задумали перевести на основі Пятого і Чотирнайцятого додатків до конституції, котрі кажуть, що ані федеральне ані стейтове правительство не має права позбавляти осіб життя, свободи і приватної власности без попередного правного процесу; не вільно також брати приватну власність для публичного ужитку без попередного відшкодовання.

Хочуть скаржити правительство о 400,000.000 долярів.

Горальники і броварники у Злучених Державах обчисляють, що наслїдком проґібіції вони понесли шкоду на округлу суму 400,000.000 долярів. Адвокати приготовляють тепер скаргу на правительство Злучених Держав, в якій домагають ся звороту тої суми.

Против анархізму.

В парляменті внесено законопроект, щоби правительство мало право арештувати і депортувати кождого чужинця, що належить до орґанізації Промислових Робітників Сьвіта або инших подібних орґанізацій, що намагають ся силою повалити зорґанізоване правительство Злучених Держав. Сю резолюцію вніс посол Джонсон, з Вашінґтону, голова іміґраційної комісії, а потреба такого закона оказалась з тої причини, що міністер працї Вілсон заявив, що само членство в анархістичній орґанізації не може послужити за причину до арештовання і депортовання.

Канада здержала грошеві перекази.

Заряд канадійської почти повідомив американське міністерство почти, що Канада перестала з днем 17. грудня видавати „моней-ордери" на Злучені Держави. Се тому, що на американській біржі цїна канадійського доляра пійшла в долину.

Убийство в Гартфорд.

В Гартфорд, Конн., убито минувшої середи Ф. Шарейка. Власти арештували С. Бобровича, котрий мав признатись до злочину. Бобрович мешкав у Шарейка і був завинив йому за спанне і харч за три тижнї. Шарейко домагав ся сплати належитости, але Бобрович відказав ся від довгу.

Реформа виборча в Ню Йорку.

На найблизшій сесії нюйорського сойму маєть ся взяти під дискусію новий законопроєкт про стейтові вибори. Виборча реформа пропонує, щоби всї виборці реґіструвались на 150 або 175 днів наперед замісць 30 днів; правибори малиби відбуватись девять тижнїв, замісць сїм, перед виборами. Женщини, коли реґіструють ся, мають зазначити, чи вони замужні чи самотні. При останних виборах виявилось, що много замужних женщин подались за панни.

Відчит.

Дня 20. грудня о год. 8-ій вечер в гали під ч. 216 3-та ул. в Джерзи Сіти відбуде ся відчит проф. Галаского з Рос. Коллеґ. Інститута на тему: „Історія культури", з засобом сьвітляних образів. Вступ безплатний.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читане веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

ЩО ПИШУТЬ В ЛИСТАХ.

Львів у воєннім часї.

Львів, 12. падолиста 1919. — Дорогий Друже! Письмо Твоє наче електрична струя пронизало мене, було для мене сьвятом і то рідким та ненадійним. Здаєть ся, що живу, але душевно і фізично скостенїлий... Такі переходив і переходжу терпіня. В хвили одержаня Твого письма, все житє давно минуле стануло перед очами. Воно пригадало менї, що я колись жив і були люди, а від 6 лїт як житя так і людий нема, — всьо здичіло і то до такої степени, що в многих случаях треба скриватись перед ними.

Від вибуху війни в 1914. роцї я був стало у Львові, був наочним сьвідком всього. Подїї йшли блискавично одна по другій: мобілїзація, великий наплив народу до Львова, похід австрійських армій через Львів в сторону Росії, бої і горіючі села кругом Львова зі східної сторони, безустанні гримоти гармат, відворот армій в сторону заходу, звожене ранених і конаючих, арештоване і спроваджуване всяких підозрілих зі Східної Галичини. Дальше утікачі зі Східної Галичини з всяким добром: возами, меблями, коровами; переполох і громадна утеча Львовян на захід — майже половина мешканців утїкла. — Се подїї протягом серпня 1914.

Опісля бої під Львовом, поворот розбитих полків, а 3-го вересня занятє Львова Росіянами. Зараз по сїм надзвичайно кроваві бої поза Львовом в сторонї Янова, Городка і Любіня, несчислені полки російських військ, які пересували через Львів до бою (перші армії йшли і їхали через Львів три дні і три ночи безперервно). Львовяни просто остовпіли на вид так кольосальних хмар війська. І ті війска йшли через цїлих 10 місяців інвазії, так, що многі — особливо з Жидів — говорили, що „се непонятне, там мусять бути хиба „фабрика людий".

Відтак господарка Росіян у Львові і краю. Найбільше були переслїдувані Українцї. Наша мова зникла з ужиття вже в перших днях серпня. Хто на улици заговорив по українськи, сей вже був „зрадник", „виновник", „шпигун" або „москвофіл" і зараз знайшов ся „хтось", що вказав на нього і його зараз арештовано та вивезено або розстріляно, бо усю вину приписували „Русінам", що Росіяни збанкають ся. Так дїялось і в цїлім краю. А як прийшли Росіяни, то знов Українцї найгірші і найнебезпечнійші вороги Росії. Всї українські інституції запечатали, а тих з Українців, що остали, арештували і вивезли до Росії. Друкарні також опечатали. Я працював при „Дїлї". Тому остав без хлїба майже пів року, так що з жінкою мусів жити за одну корону на тиждень, се є з кухнї убогих брав два обіди з хлїбом за 6 копійок. Се було страшне, бо нїде нїщо не міг заробити, а пару сотиків, які я мав, скоро вичерпались. Польські друкарні мало котрі робили, хиба видавали часописи прихильні Росіянам, а друкарня Ставропігійська, хоч мала много роботи, мене не приняла.

Місто прибрало вид російський. Написи на улицях, шильди — по російськи; російські купці позакладали склепи. Росіяни досить коректно поводились, бо всього щось лише два рази стріляли на улицях і се головно було звернене проти Жидів. З їх приходом дорожня змогла ся, але не дуже і не дошто.

Поза москвофільськими газетами „Прикарпатською Русию" і „Русским Словом" по пів роцї штаб зареквірував друкарню „Дїла" і видавав щоденну часопись „Львовское Военное Слово". Тодї і я дістав роботу, хоч і рунїнуючу здоровлє, але я був вдоволений, що міг заробити. Платили по 3 рублї за роботу від 4-тої попол. до 8-мої або 10-ої рано. Відтак зареквірували друкарню Шевченка і перенесли друк сеї часописи, а в „Дїлї" почав губернатор видавати „Львовскій Вѣстникъ", де я лишив ся і працював уже в день.

По упадку Перемишля всї були певні про побіду Росії. Але з весною 1915 року гарматний гук все сильнїйше було чути. І мимо приїзду царя та запевнень газет, що всьо в порядку, в серце вливалась більша надія, що їх незабаром не стане тут. Війска йшли безнастанно не тисячами, але десятками тисяч. Вкінци Росіяни почали дещо пакувати і вивозити. Відтак заряджено, що хто хоче, може їхати даром зелїзницею до Росії. Поспішні поїзди курсували вже зі Львова через Київ до Петрограду, без пересїдання. Головно взивали їхати молодих мущин, а навіть грозили, що всїх примусово вивезуть. Почалось нове пекло. Мущини ховались по ріжних дірах та норах. Я переховував ся в пекарській печи, а Пащак на даху камениці. Так було два тижнї. Росіяни спішились... Страх і крайна непевність та небезпека огорнула всїх тих, що мали якунебудь стичність з Росіянами, а що ті були 10 місяців, що майже кождий обув чимсь заангажований. А що знали і бачили, що робили австрійські власти з Українцями при відвороті зі Львова, то шкіра на кождім дрожала і не було що думати, лише: утїкай з Росіянами. І знов тисячами повандрували на схід всякі стани і народности. Росіяни почали обливати нафтою державні будинки і підпалювали їх, висаджували мости і зелїзничі двірцї. Всьо горіло та вибухало через три днї. Переполох був страшний. Усе позістале населенє обавляло ся пімсти. Війска у Львові було мало, а останні російські окопи були і Рісний перед Львовом. Гук гармат був так сильний, що аж мури Львова дрожали. Всьо завмирало. Жовніри послїдної ночи порозбивали деякі склепи і повивозили товари, а раньком майже нікого з Росіян на улици не було. Росіяни відступили, а в полудневих годинах кінні патрулї вїхали до Львова витані так оваційно, що деякі, особливо Жиди, просто шалїли. Тодї цїлий день було сьвято. Усе, що жило, вийшло на улицю, а через Львів безнастанно їхала тільки артилерія. Третого дня здавалось, що Росіяни знов займуть Львів, але Пруcаки доставили автомобілями піхоту і лихо проминуло. По Росіянах остав тільки величезний цвинтар, де похоронені жертви війни. Він находить ся зараз за Личаківським парком.

Від сего часу почав ся попросту голод. Всьо зруйноване, обкрадене, зрабоване, знищене. Хлїб — чорна глина з домішкою трачиння чи щось инше — фунт або пів на одну особу на тиждень. А дуже часто зовсім нема. Цїна на всї товари так висока, що переходить всяке поняте. Заведено друковані картки для кождої особи і з сею карткою можна щось з живности танше дістати, як є, — инакше гинь. Всьо зареквіроване, не вільно нїчого у вільній торговлї продавати, а тайно що купити по десять-двайцять разів дороже. Також і до нинїшного дня і щораз гірше, бо війна йде дальше.

Як вернули австрійські власти, знов опечатали Ставропігію і Народний Дім, а відтак передали Українцям. Я обняв управу Ставропігійської друкарні, яку проваджу вже чотири роки. Поза „Нашою Метою" друкуємо „Нову Раду", календар Просьвіти і календар Качковського та инші роботи. Робить у мене також Ґрінн, посивів, жонатий, четверо дітий має, ходять до школи, купив собі малу реальність, служив при війску в часї війни. Пащак є директором „Народної Гостинниці". Криловський є директором друкарні Шевченка. Возняк помер вагло ще перед війною. Помер також Фрід, Дзюбанський, Строїнський і Рефко; помер також Ничай з „Народної Торговлї". Нагірний держить ся, зате жінка померла.

Про дальші подїї напишу Тобі троха пізнїйше. Додам, що я був інтернований в половині марта і сидів в Бриґідках, а друкарня була опечатана. З 1-шим серпнем є знов друкарня в руху.

(Сей лист писав Ю. Сидорак, директор друкарні Ставропігійського Інститута у Львові до А. Савки, завідателя друкарні Українського Народного Союза в Джерзи Сіти).

З ВІРШІВ БОГДАНА ЛЕПКОГО.

МИ НЕ РОДИЛИСЬ ДЛЯ РУЇНИ.

Ми не родились для руїни,
Ні для війни, для боротьби: —
Наш ідеал — добро країни,
Ублагороднене юрби.

Добро не творить ся з нічого,
Юрба росте із одиниць,
І нове родить ся з старого,
З предвічних, життєвих криниць.

Нема будівлї без основи,
І без корїння деревин,
Добра немає без любови,
Без гарних життєвих хвилин.

Шануй красу, добру кори ся,
А чоловіка поважай,
Його весїллям весели ся,
А звеселить ся рідний край.

ПЕРЕД ХРАМОМ.

З нас кождий храм свій власний має,
І свій уквітчаний простір.
В нїм свого Бога величає
Молитвою думок і дїл.

Не забігай туди з дороги,
З ніг пороху не отрясай,
Серед буденної тривоги
Твій ближний там знаходить рай.

З душі скинь тягар печалї,
Вагу життя і суєти.
Ні! Ні! Ходімо, брате, далї.
При чому тут і я, і ти?

СУБОТА.

Субота, вечір. Череда остання
Скотила ся з зеленого узгіря,
Мов з видноКруга сива хмарка рання,
Останній віз доїхав до подвіря;
Роботї край. Ще тільки дим сичить ся,
Бо дїти й челядь накормити треба.
Ударив дзвін. Поважні, повні звуки
Пливуть і за селом поміж лїсами гинуть,
Неначе кажуть: „Хай спочинуть руки
І душі людські хай також спочинуть!"
Палахкотять останні блиски сонця,
Немов пожар ґрізний, далекий дуже.
Счорнів на церкві хрест, палають скрізь віконця.
І тільки соловей в калинї тужить.
Вже й він замовк. Казав би ти: природа
Знесилена роботою важкою
Зложила руки. На чолї погода,
Липе — утїхи повне і спокою.

Дорота Дікс.

ГРОШІ І ЩАСТЄ.

Милуванє гроший є корінем всього лиха, говорить добра книжка. — Гроші не є всім, але за них можна купити всьо, каже цинік. — Брак гроший є причиною журби, знеохоченя і клопотів у сьвіті, кажемо ми всї.

Лише гроші видніють на нашім горизонтї. Лише за ними ми побиваємо ся. Думаємо, що лише гроші є щастєм, і коли будемо їх мати, тодї будемо вдоволені і щасливі.

В дійсности воно не є так, як нам здаєть ся. Якась сума гроший є абсолютною конечностию. Без гроший не можна тепер фільософувати. Бідний чоловік не є вільний ні тїлом ні душею. Він є цїлковитим рабом того, хто засобляє його потреби. Клич жолудка є голоснїйший ніж клич серця. Коли чоловік голодний, він не хоче думати про любов. Він жадає поживи.

Лиш останні нерозумільцї не хочуть признати тої ролї, яку гріш грає в нашім житю, і що наш житевий дім мусить бути збудований на цїлковитих фінансових основах, коли ми хочемо зазнати в нїм спокою і щастя.

Але похибкою, яку ми робимо, є наше думанє про скількість гроша. Думаємо все, що нам потрібно дуже богато гроша. Про спосіб осягненя їх думаємо навіть дуже романтично. Поетичний настрій огортає нас, коли нам здаєть ся, що бажану суму гроший ми вже маємо. О, тодї ми мріємо про божеські чуда...

Правда, гроші можуть купити щастє до якоїсь степени. Але по осягненю того щастя вони тратять свою вартість. За гроші можна купити найдорозшу поживу, але яку вартість має пожива, коли ми вже насичені? Коли маємо дах над головою, теплу хату, крісло, стіл, ліжко і лямпу, тодї маємо всьо, що можна купити за гроші. Коли ми забезпечені на старість, не боїмо ся чорної години, у нас тодї є те властиве щастє, яке можна купити за гроші.